

Šumarski list.

Br. 11. U ZAGREBU, 1. studenoga 1892. God. XVI.

XV. redovita glavna skupština hrvat.-slavon. šumarskog družtva, obdržavana u gradu Varaždinu dne 11. i 12. rujna 1892.

Prema programu, priobćenom u „Šum. listu“ broj 8 na str. 329., sabralo se je 35 članova šumarskog družtva i hrv. družtva za gojenje lova i ribarstva iz svijuh krajeva naše domovine. Članova obiju bratskih družtva pozdravio je na varaždinskom kolodvoru prigodom dočeka na 10. rujna gradski načelnik g. Femenić uzhićenom dobrodošlicom.

Drugi dan t. j. 11. rujna u jutro priredilo je hrv. družtvo za gojenje lova i ribarstva pod vodstvom družvenoga predsjednika, presvetlog g. Julija pl. Jellachicha, te podpredsjednika Miroslava grofa Kulmera sa 19 družvenih članova prvi izlet družtva u poznata lovišta presvetloga g. Marka grofa Bombelisa ml. u Opeki.

Znajući, da će i ostale članove obiju družtva zanimati uspjeh tog izleta, priobćiti ćemo ga u kratkih crticah.

I. Izlet u lovišta vlastelinstva Zelendorf - Opeka.

U zajednici sa članovi šumarskoga družtva odputili su se dne 11. rujna u 7 sati u jutro sakupljeni članovi hrvat. družtva za gojenje lova i ribarstva pred gostionom k „divjek čovjeku“, od kud u povorci od kojih 10 kola krenuće prema Vinici. Ostaviv iza kratke vožnje tik pred mjestom Majerje glavnu cestu, skrenuće na posjed presvetl. g. grofa Bombella. Na medji pozdravi sakupljeno družtvo mjestni nadšumar i upravitelj vlastelinskih lovišta g. P. Wittmann srdačnim rieči.

Zatim uputiše se članovi do susjednih kultura i poljana.

Ondašnji vlastelinski posjed i lovište zapremaju površje oko 400 rali, te leže u poreznoj občini Petrijanec, a sačinjavaju posebno lovište. Jedva što je družtvo dalje krenulo, već ga pozdravi po njekoliko jata trčaka, kojih u ostalom mimogred budi rečeno, i ovdje ove godine razmjerno dosta malo ima, a to s toga, što se posljedice preklanske oštret zime još sveudilj osjećaju.

U koliko su pojedini dijelovi ondašnjih poljana dosta mršavi, te za težatbu slabo prikladni, to ih je vlastelinstvo u novije doba stalo zasadjivati

žirom i borovimi biljkami, stvarajući si tim divljači toli potrebita zakloništa. Tako je tim načinom za poslednjih 20 godina samo u tom dielu gospoštije do 100 rali takvih zemljišta pošumljeno.

Uzimajući u obzir, da je tlo vrlo slabo, a podloga sam prudj, može se reći, da su te 3 do 6-godišnje kulture liepo uspjele, a i štete počinjene po divljači, akoprem je baš u tih kulturah za prošlih dviju strogih zima više od 300 zeceva prezimovalo, dosta su neznatne.

Ovo se međutim svakako u prvom redu toj okolnosti pripisati mora, da je posvuda oko polja i kultura zasadjena u dovoljnoj množini t. z. metla žutljika ili zečevac (*Spartium scoparium L.*) njemački „Hasen- oder Rehkraut“, koja je kao hrana divljači, osobito zecevom, od prevelike važnosti tako, da je nebi smjelo u nikojem lovištu manjkati. Biljka brzo raste, lako se umnaža, te je uz to i dugotrajna. Sjeme dobiva se u svakoj trgovini sjemenja, stoji pak i kilogram kojih 50 novč., a nalazi se mjestimice u nas i po naravi.

Prolazeći lovištem i kulturami, imalo je družtvu prilike vidjeti raznolike zamke i lovila, namještena diljem privatnih vlastelinskih puteva i prosjeka u svrhu lovljenja raznih kvaročinaca, a navlastito lasica i tvoraca. Osim toga vidjesmo i sprave za lovljenje živih gnjetela, hranilišta za gnjetele i srnad, solane za srnad, željeza za hvatanje grabežljivih ptica itd. što nam jasno kazivaše, da smo u uzorno uređenom lovištu.

Razgledav ta zakloništa sa odnosnim lovckami itd., vрати se družtvu opet do kola, te krene dalje put majura „Zelendvor.“ Tuj ga dočeka pod vodstvom domaćeg šumara četa bajkača, kojim bje zadaća, da predju preko dviju kružnih polja, da se tako tim provizornim pogonom ad oculos pokaže bogatstvo gnjetela po dotičnih lovištih. Akoprem su pogoni bili samo maleni, to imasmo ipak i užprkos toga, da je ta divljad baš sada još po raznih kukuruznih i heljdinih poljana vrlo razstrkana, prilike, da ih u svakom pogonu vidjesmo sto i više komada. I u „Zelendvoru“ imade znatnih kultura, nu ove su nastale većinom naravnim omladjenjem do 30 godina starih hrastika. Ovamo spada medju inim takodjer i šumište u površini od kojih 120 ralih, koje samo godimice lovinu od 800 do 1000 gnjetela daje, te bi se gledom na to moglo svakako označiti kao jedno od najizdašnijih lovišta te vrsti. Osobito je pak pri tom uz neznatnu površinu ovog revira iztaknuti još i to, da se tuj gnjeteli samo u skroz divljem stanju uzgajaju, te da na čitavom tom prostoru neima vode ni vrela.

Pošto je međutim bilo jur odmaklo vrieme, posjedosmo i opet na kola, pa krenusmo dalje put „Opeke“ u sjelo presvjetlog domaćine, gdje nas glasom programa po starom hrvatskom običaju čekaše ručak.

Dvorac „Opeka“ leži na podnožju Ivančice nedaleko mjesta Ivanec na štajersko-hrvatskoj granici usred prekrasnog perivoja. Sagradjen je u modernom stilu talijanskih vila, te se baš sada i opet znatnimi troškovi dogradjuje i prenapravlja. Perivoj okružujući dvor pravi je botanički vrt, te mezinče presvjetle domaćice. U njemu imade prekrasnih eksemplara amerikanskih i

inih prekomorskih vrsti četinjača i listača, a uredjen je u englezkom stilu. Kako se baš sada u gradu na sve strane zidje, to je presvetli domaćina na brzu ruku, u čast dočeka društva, dao provizorno urediti veliku dvoranu, pretvoriv ju rek bi u pravi muzej raznih lovačkih trofeja iz bogate svoje sbirke, od koje su medjutim njeki predmeti i našim čitateljem jur poznati sa prošlogodišnje zagrebačke lovačke izložbe, gdje su baš lovački izložci presvetlog gospodina grofa Bombella obće priznanje svakog lovca i šumara stekli.

Pozdraviv presvetlu domaćicu, uzesmo pod vodstvom domaćine na brzo razviditi riedkosti perivoja, kao i mnogobrojne lovačke trofeje u dvorcu. Kao osobitost pako iztaknuti nam je osim mnogobrojnih po poznatom preparatoru Hodeku nakljukanih ptica, prekrasne i dragocjene kolekcije lovačkih slika u bakrorezu od F. Pauzingera, te slike iz orienta slikara Hildebranda, zatim vanrednom vjernošću i finoćom izradjene željezne odlijevke raznih jelenjih i srnečijih parožaka iz ljevaonice kneza Salma u Českoj. Jelenji rogovи potiču većinom sa grofove gospoštije „Sylvaš“ u Magjarskoj, srneći su parožci pako sa domaćih lovišta. Svi se pako odlikuju vanrednom jakošću i ljepotom ikra.

Udaljili bismo se ipak od samog predmeta nazočne razprave, kad bismo se htjeli ma i površno upustiti u potanji opis svih tom prilikom predočenih nam riedkosti i znamenitosti dvora, kao što nam s druge strane ni razmjerno kratko odmjereno vrieme ondašnjeg boravka nije dopustilo uz svu volju upuštati se u potankosti ili studija.

Nakon što nas presvetli domaćina i domaćica pravom hrvatskom gospoljubivošću podvoriše lovačkim doručkom, bilo nam je nastaviti program i put. Ovdje nam je ipak još iztaknuti, da je prigodom nazdravice izrečene u čast Njegovoj c. i kr. visosti nadvojvodi Franji Ferdinanda, kao dražtvenomu pokrovitelju, na Njegovu Visost odposlana sliedeca brzjavka: „Hrvatsko društvo za gojenje lova i ribarstva na svom prvom izletu u Opeki kliče uzvišenomu svome pokrovitelju najsrdaćniji živio!“, te da je na ovu brzjavku na predsjedništvo društva stigao sliedeci brzjavni odgovor: „Aus Trebitsch eingelangt, Ihnen und dem Vereine meinen verbindlichsten Dank. Erzherzog Franz.“

Oprostiv se sa presvetlom domaćicom, zahvaljujući joj najljepše na liepoj podvorbji, krenusmo prije svega u perivoj, i to prema onoj strani, gdje se netom površje od kojih 60 rali izlučuje za novi „zvjerinjak“, gradnjom ograde iz žica tvornice Schranzhofer et Comp. Ograda pričvršćena je na 2,5 m. visokih hrastovih stupovih, a biti će 2 m. visoka, te zatvorena sa 12 redova žica. Posaoogradjenja ide brzo, a troškovi su razmjerno dosta maleni; izkustvo pako dokazalo je, da su takove ograde u te svrhe vrlo sgodne, jer ih divjač nemože tako lako preskakivati, kako to osobito zimi kod zidanih ograda ili taraba često biva.

U zvjerinjak smjestiti će se za sada 15 komada lanjaca i 5 komada jelena. Položaj istoga u svakom je pogledu svrsi shodan. Osim toga pako posjeduje vlastelinstvo već i od prije oveći takov zverinjak napućen lanjci. Raz-

gledav uz put još i vlastelinsku konjušnicu, marof kao i tor lovačkih pasa, posjedasmo i opet na kola, da se preko ubavog mjestanca „Vinica“ odvezemo put vlastelinskog revira „Gaj.“ Izvidiv tuj ponajprije stariju borovu kulturu, te više smrekovih nasada, izvedenih u poljih medju kukuruzom, da se tako pospješi prirast biljka, upozoriše nas još i na način, kojim se ovdje mlade smrekove i borove kulture zimi zaštićuju od oštećivanja po divljačini, a naročito od kunića; ovaj se sastoji pako u tom, da se još nedorasle t. j. 3 do 7 godina stare biljke jeseni omažu tekućinom priredjenom iz vapna, volovske krvi i gnojnica, ili pako da se stabalca zamataju u kukuružinu. Jedan i drugi način podpuno odgovara svrsi, a nestoji baš mnogo truda.

Zaštita ta pako bezuvjetno je potrebita, obzirom na u tom reviru u silnom množtvu nakotjene kuniće, koji su tamo danas prava nevolja. Ovi su kunići tuj prije kojih 30 godina udomljeni, i to ponajprije u reviru „Komor.“ Za prvih se godina samo neznatno umnažahu, nu za posliednjih šest godina narasao im je broj, uzprkos toga, da se oko utamanjivanja istih svimi mogućimi sredstvi uznastoji tako, da se na posvemašnje uništenje njihovo već ni pomisliti nemože.

Najviše štete nanašaju šumi po zimi, kako nam to jasno kazivahu mnogobrojni suharci izdanaka graba i hrasta, kao i štete počinjene na četinjača, obgrizavanjem mlađih izboja i glodanjem kore. Stoga se sve mlađe sastojine četinjača za uzdržati ih, moraju jeseni na napred spomenuti način ili zamatati ili pako omazati.

Ostaviv „Gaj“ krenusmo u remizu „Komor.“ Ovdje bje opet izведен mali pogon, kroz dva kukuruzna polja, kojom se prilikom ponovno o bogatstvu tamšnjih revira na gnjetelih osvijedočiti mogosmo, u svakom bo pogonu diglo ih se pred nama na stotine komada.

Iduć dalje šumištem „Šibje“ prema dravskoj obali, da vidimo radnje, što ih vlastelinstvo tamo poduzimle u svrhu zaštićivanja obale polaganjem fašina itd. imali smo i opet dovoljno sgode, po tragovih i jama, osvijedočiti se o velikom množtvu kunića, koji i taj dio vlastelinskih lovišta napućuju. Mnogobrojne zamke, lovke i hranilišta pako, dokazaše nam i ovdje, da smo u lovištu uredjenom i bogatom na svakovrstnoj divljači, a naročito i srnami napučenom.

Vrativ se zatim na veliku sjenokošu kod marofa stari „Komar“ bili smo ugodno iznenadjeni prostrtim stolom, na kome nas uz zalogaj čekaše i čašica rujnog vinca za rastanak.

Oprostiv se ovdje još jednom od presvjetlog domaćine, kao i nadšumara mu Pavla Wittmana, tog neumornog radnika na polju lovstva i šumarstva, komu je uz moralnu i materijalnu pripomoći gospodara mu, kako se imasmo netom dovoljno sgode osvijedočiti, pošlo za rukom, da u kratkom razdoblju od kojih 20 godina u Hrvatskoj stvori lovište, koje se gledom na bogatstvo divljači i prihod, slobodno može mjeriti, ma bilo s kojim lovištem inih, inače i naprednijih zemalja u ovoj državi.

Vratismo se pako zadovoljni, što nam se eno posredovanjem družtva pružila sgoda, da se upoznamo sa sigurno riedkim lovištem, koje na površini

od 11000 rali, godimice daje lovinu gnjetelja, trčka i zeceva u vrednosti od 10—12000 for. i više, ponesav sobom najugodniju uspemenu na taj prvi skupni izlet našega družtva.

Pod večer oputilo se je cielo družtvo u susjedni slovenski gradić Ormuž, gdje je bilo srdačno dočekano od slovenskog „pevskog“ družtva, te je u bratskoj slogi i ugodnoj zabavi sprovelo cielu večer.

II. Glavna skupština šumarskoga družtva.

Učestnici sakupiše se 12. rujna u 9 satih prije podne u velikoj dvorani županije varaždinske u svrhu obdržavanja skupne glavne skupštine, koja je na taj dan po programu uređena bila.

Pozdraviv predsjednik, velemožni gosp. kr. šumarski ravnatelj Milan pl. Durst, prisutne (preko 30 članova družtva), proglaši skupštinu otvorenom, te umoli g. Antuna Marka, da zauzme mjesto perovodje skupštine. Predstaviv pod jedno prisutnog zastupnika poglavarstva grada Varaždina, tajnika Artura Femena, kao političkog izaslanika, javi skupštini, da je slavno kranjsko-primorsko šumarsko družtvo dopisom svojim od 3. rujna t. g. javilo, da će isto biti na skupštini zastupano po družvenom članu profesoru Dragutinu Hlavi, koji medju tim stigao nije, pozove družvenog tajnika g. F. Kesterčanka, da skupštini pročita izvješće o djelovanju upravnog odbora tečajem minulog godišta 1891—92. uz istodobno priobćenje ukupnog stanja družtvene imovine.

Podnašajući izvješće o radu upravljavajućeg odbora družtva tečajem minule godine 1891—92. iztaknuti je prije svega, da se je rad taj kretao u prvom redu oko riešavanja raznih administrativnih predmeta interne družtvene uprave, dovršenja poslova oko prošlogodišnje družtvene izložbe, kao i oko priprema za ovogodišnju glavnu skupštinu.

Vredno je pakovo svakako da i ovdje spomenemo, da je upravni odbor, uvidjajući, da je valjano lugarsko i obranbeno šumarsko osoblje temelj svakoj valjanoj šumskoj upravi i gospodarstvu, te da bez svrhi shodno uzgojenog i ospozobljenog lugarskog osoblja u obće danas nemože biti ni pravoga napredka u šumarstvu, prema svojedobnom zaključku na dne 10. prosinca pr. g. upravio bio na ime družtva na visoku kralj. zemaljsku vladu obrazloženu predstavku i molbu, da ista u interesu stvari uznastoji, da se i kod nas što prije ustroji lugarska ili t. zv. nižja šumarska škola po primjeru tomu sličnih zavoda te vrsti u susjednih nam zemalja ove monarkije.

Akoprem družtu na oto do danas još nikoko riešenje stiglo nije, to se je ipak nadati, da spomenuta predstavka odbora gledom na veliku važnost tog pitanja po naše domaće šumarstvo, kao i predstojeće uredjenje šumarske uprave u obće, neće ostati bez uspjeha, već da će prije ili kasnije ipak urođiti željenim plodom.

Poznato je, da se je upravni odbor bio još na dne 24. travnja 1890. godine obratio bio obrazložbenom predstavkom na visoku kr. zemaljsku vladu, da naredbu od 26. veljače 1877. godine, sadržavajuću propise glede ovlaštenja ci-

vilnih mjernika za izvršivanje mjerničtva dade u interesu šumarsko-upravnog osoblja u toliko nadopuniti, da se ospozobljenim šumarskim tehnikom ex officio prizna pravo obavljanja mjerničkih poslova u onom obsegu, koji spomenuta naredba t. zv. civilnim mjernikom dopituje, u koliko bo gledom na zahtjeve, koji se na stručnu naobrazbu stavljaju na ospozobljenog šumara, nemože biti dvojbe, da se isti i u pogledu mjerničke naobrazbe i sposobnosti po smislu ustanova gori rečene naredbe svakako moraju priznati ravnim t. zv. ovlaštenim civilnim mjernikom, kao što neima dvojbe, da šumar, koji želi zadobiti ospozobljenje za vodjenje samostalne šumarske uprave, mora dokazati više znanja stručnog u mjeracini i graditeljstvu, nego li ga naredba od 26. veljače 1877. br. 15660 predmjeva u onoga, koji traži pravo vodjenja naslova t. zv. ovlaštenog civilnog mjernika u Hrvatskoj i Slavoniji.

Nu uzprkos te jasnosti i opravdanosti našeg zahtjeva žalivože visoka kr. zemaljska vlada glasom odpisa od 20. prosinca 1791. br. 15.771 ipak ga uvažila nije, akoprem je inače u konkretnih slučajevih riešavajući takove po pojedinih šumarih podnešene molbe takove doista i uvažila, kako nam to medju inim dokazuje imenovanje slijedeće p. n. gg. šumarskih strukovnjaka civilnim mjernici, naime gg. V. Benaka, H. Fürsta, J. Honike, O. Klemenčića, O. Navoratila, J. Pfistera, M. Puka, L. Riemera, D. Trötzena, M. Starčevića, J. Šugha i J. Vrančića.

S toga upravni odbor drži, da bi u interesu stvari bilo, da se možda i od strane same te glavne skupštine stvori zaključak u pogledu podnešenja nove predstavke u tom predmetu na visoku vladu, jer nemože biti dvojbe, da je napred rečeno negativno riešenje molbe upravnog odbora moglo uzslediti jedino usljed nesporazumljenja.

Odpisom visoke vlade od 18. svibnja t. god. br. 51564. pako riešena je predstavka upravnoga odbora od 11. studenoga 1889. br. 45., kojom bje visoka vlada umoljena, da se obzirom na to, što bi izaslanje kojega šumarskoga vještaka ka konačnim izpitom na kr. gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima u svrhu kontrole, da li obseg i način predavanja i naučanja pojedinih šumarskih disciplina takodjer i današnjim zahtjevom pojedinih grana šumarske znanosti i umjeća podpunoma odgovara, eventualno bilo od velike važnosti toli posam zavod, kao i njegove pitomce, odrediv, da u buduće uz vladinog povjerenika odjela za bogoštovje i nastavu, kojemu prinadleži rukovodstvo tih konačnih izpita, imade tim izpitom prisustrovati još i koji šumarski vještak, koga će vlada od slučaja do slučaja izmedju odličnih šumarskih činovnika u tu svrhu opredieliti.

Što se pako zaključka prošle glavne skupštine tiče, idućeg za tim, da se Njegova Preuzvišenost gosp. ban posebnom predstavkom umoli, da blagoizvoli shodna odrediti, da se visokomu saboru predloži što prije: a) osnova novoga šumskoga zakona; b) osnova zakona o ustrojenju posebnog šumarskog odsjeka kod kr. zemaljske vlade uz istodobno popunjene mesta šumarskoga savjetnika, i c) osnova zakona o uredjenju šumarske uprave u zemlji, to upravni odbor gledom na još koncem prošle godine uzsliedivše popunjene mesta šumarskoga

savjetnika napred spomenutu predstavku, odnosno molbu, nije podnesao, pošto je baš tim popunjnjem mjesta šumarskoga savjetnika čitavo pitanje o organizaciji šumarstva stupilo u skroz novi stadij, i to još više, što je i u samom reskriptu, kojim je medjuto i novosastavši se sabor otvoren, takodjer i opet naročito naglašeno, da će se organizacija šumarske struke svakako još za ovog saborskog zasjedanja imati u razpravu uzeti.

Upravni se odbor s toga nada, da će slavna ta skupština uvažujući te razloge taj postupak upravnoga odbora odobriti.

Odpisom visoke kralj. zemaljske vlade od 15. siečnja t. g. br. 678 pako dopitala je ista družtvu našemu i za ovu godinu dosad običajnu subvenciju iz zemaljskih sredstva u iznosu od 400 for., na što joj budi ovime na ime družtva izrečena topla zahvala.

Od ostalog rada upravnog odbora u prošlom godištu preostalo bi nam tuj još iztaknuti, da je isti, nakon što se družveni podpredsjednik i bivši urednik družvenog organa „Šumarski list“ p. n. g. Mijo Urbanić bio koncem prošle godine iz službenih obzira zahvalio na časti urednika, povjerio uredništvo družvenog organa u svojoj na dne 23. studena pr. g. obdržavanoj redovitoj odborskoj sjednici kr. šumarskomu povjereniku, članu odbora i dotadanjem glavnom suradniku lista g. Vatroslavu Račkomu, koji ga i danas uređuje.

U savezu s tim pako ostaje nam jošte izvestiti, da je upr. odbor družtva, uvidjajući potrebu moralnu korist običaja, vladajućeg kod inih srodnih družtva, odazivajući se prijateljskim pozivom susjednog kranjsko-primorskog, kao i českog šumarskog družtva ka glavnim ovogodišnjim skupštinam i sastankom njihovim izaslaо posebne svoje izaslanike i punomoćnike družtva, te su u to ime družtvo zastupali kod glavne skupštine českog šumarskog družtva, obdržavane na dne 8. do 10. kolovoza u mjestu Beroumu u Českoj, p. n. gg. vlastelinski šumarnik Hinko Fürst iz Čabra, te nadšumar Adolfo Herzl iz Novegradiške, — sastanku kranjsko-primorskog šumarskog družtva, obdržavanom na dne 29. i 30. kolovoza u mjestu Zagoru u Kranjskoj pako prisustvovahu kao zastupnici naši družveni podpredsjednik presveti g. Miroslav grof Kulmer sa družvenim tajnikom. Doček i primitak tih naših zastupnika bio je glasom odnosnih izvještaja na jednoj kao i drugoj skupštini ne samo srdačan, nego i odličan, te bje sveobče izražena želja, da se netom nadovezane sveze prijateljskih odnošaja naših i u buduće što čvršće svežu sponom zajedničkih interesa premile nam šumarske struke.

Neupuštajući se pako u nabrajanje ostalog manje više administrativnog rada družvene uprave i odbora tečajem prošlog godišta, izvestit nam je samo prema dosadanjem običaju još sliedeće:

Što se osobnih promjena u družtvu tiče, dužnost nam je u prvom redu, da se sjetimo onih naših članova, koje nam tečajem prošlog godišta nemili udes smrti opet ugrabi, a to jesu u prvom redu velezaslužni naš podupirajući član, Njegova Uzoritost bivši kardinal nadbiskup Josip Mihalović, zatim predsjednik prve banske imovne občine Pavao Narančić, protustavnik ogulinske imovne ob-

ćine Josip Pibernik, te šumari Antun Gürtler i Josip Bednjar, te lugar Lovro Varnica. — Slava im!

Što se današnjeg broja družtvenih članova tiče, to nam je iztaknuti, da se broj živućih začastnih članova nije promjenio t. j. družtvo ih broji i ove godine 6, a pribrojimo li k tomu još i 5 jur umrlih — ukupno 11. Broj članova utemeljitelja narasao je pristupom veletržca Jakova Sorgera u Osieku od 46 na 47, dočim se je broj podupirajućih članova žalivo stranom smrću, a stranom izstupom ove godine umanjio od 26 na 23, a broj pravih članova prvoga razreda od 234 na 232, ali je nasuprot tome i opet narasao broj članova drugoga razreda od 491 na 534; umanjio se je broj predbrojnika i opet od 24 na 21, tako da ukupni broj družtvenih članova broji 842 člana ili za 32 više od lanske godine, te 21 predbrojnika. Manji broj članova prvoga razreda potiče odatle, što je više takovih uslijed mnogogodišnje dužne članarine, koja se obzirom na oskudno stanje dotičnika nije mogla sudbeno utjerati, iz listine članova brisano.

Što se tiče izdavanja družtvenog organa „Šumarski list“, to se takov danas tiše u 930 primjeraka, od kojih se razpačavaju 3 primjerka u Dalmaciju, 2 u Bosnu, 3 u Srbiju, 1 u Madjarsku, 1 u Bugarsku, 8 u Austriju, 3 u Njemačku, 1 u Rusiju, ostali pako po Hrvatskoj i Slavoniji, u koju svrhu družtvo godi-mice ukupno više nego 2400 for., dakle preko dve trećine prihoda troši.

Kako se je u cijelosti pomnožao broj članova družtva, isto tako, dapače u još većoj mjeri umnožala se je i sama družtvena imovina dosta znatno.

Jer negledeći na to, da smo priredjenjem prošlogodišnje družtvene izložbe — kako je to sveobče priznato — postigli baš sjajan moralni uspjeh, no i u materijalnom pogledu uspjeli smo isto tako, u koliko je bo predsjedničtvu družtva pošlo za rukom tom prilikom u korist družtvene imovine prišediti liepu glavnici od preko 5000 for., o čemu će medjutim kod razprave točke 3. dnevnoga reda biti priliike još i koju obširniju spomenuti. Iztaknuti nam je ovdje još i to, da se je i ove godine broj knjiga, kao i vrednost naše družtvene knjižnice stranom novom nabavom i zamjenom za družtveni organ, stranom i pokloni za čitavih 107 for. pomnožala tako, da nam družtvena knjižnica sa pokućtvom kao i inimi inventarnimi predmeti representira vrednost od bar 1700 for.

U temeljitelja družtvena zaklada, koja je glasom prošlogodišnjeg izvješća iznosila 5555 for. 49 novč., iznosi danas 4944 for. 66 nč. u gotovom novcu, te 1088 for. u papirih ili ukupno 5992 for. 66 novč. t. j. za 437 for. 17 novč. više od lani.

Glavnica družtvene pripomoćne zaklade, koja je lanske godine brojila 2952 for. 11 nč., posjeduje danas 2853 for. 50 novč. u papirih i 552 f. 74 novč. u gotovom ili ukupno 3406 for. 24 novč. t. j. ona je tečajem ove godine narasla za 454 for. 13 novč.

Ovaj višak medjutim nije toliko nastao pristupom novih članova toj druži, jer je broj ovih i ove godine uzprkos plemenite svrhe te zaklade jedva od

70 poskočio na 72 člana, već u prvom redu samo pribrojenjem kamata glavnici, a zatim dobrovoljnim prinosi, a navlastito i prihodom zabave, koju je u korist te naše pripomoćne zaklade na dne 24. ožujka t. g. priredilo slavno šumarsko činovništvo područja modruško-riečke županije ponukom kr. žup. nadšumara Marijana Conte Bonete, kojom je prilikom u korist te zaklade unišlo blizu 300 for. Ugledali se i ostali naši sudrugovi u taj primjer, jer žaliboze broj sirotčadi i udova potrebnih pripomoći raste i u nas od dana na dan, pa s toga ne možemo na ino, nego da i ovom prilikom i opet velekoristnu tu zakladu što toplije preporučimo drugovom uz poziv, da nečase, da uplatom neznatnog prinosa od 5 for. što prije postanu ne samo članovi i podupiratelji zaklade, nego podjedno i dionici blagodatih iste, u koliko bo glasom ustanove §§. 24. do 32. družtvenih pravila samo one udove ili sirote mogu iz prihoda te zaklade zadobiti podporu, kojih je suprug, odnosno otac, počam od prvoga pristupa u šumarsko družtvo stalno i barem 5 godina bio ma koje vrsti član družtva, ali kao takav ne samo udovoljavao svojim članskim dužnostima, nego osim toga još i u tu zakladu jednom za sve puta uplatio najmanje iznos od 5 for. na ime pristupnine.

Svoje doba osnovana zaklada literarna, koja po svojoj naravi imade služiti u svrhe izdanja hrvatskih šumarskih djela, te koja je lanjske godine brojila 151 for. 39 novč., narasla je do danas već na ukupno 223 fr. 88 nč., a to ponajprije tim, što je upravni odbor prigodom zaključka družtvenih računa od god. 1891. istoj na račun stavke 18. družtvenog proračuna za istu godinu pod naslovom „razni troškovi za promicanje stuke“ pripojio iznos od 70 for. 12 nč. — I tako se je nadati, da će upravni odbor i bez vanrednih prinosa k toj zakladi možda već i do godine biti u stanju podnjeti predlog glede dalnjeg svrhi shodnog razpoloženja sa gotovinom te zaklade, dakako u predmjevi, da će ista do onda ipak već bar iznos od 300 for. dosegnuti.

Napokon nam sad preostaje ovdje spomenuti još i godine 1890. utemeljenu družtvenu zakladu, namjenjenu za dionicu namaknuće sredstva, potrebitih nam za svojedobno oživotvorenje naumljene gradnje „družtvenoga doma“ u Zagrebu. Ova zaklada, koja je lanjske godine iznašala 210 for. 19 novč., iznaša danas, bvala gospodi, koji se raznimi prigodami sjetiše, osim onih prigodom osječke skupštine učinjenih nu još neuplaćenih zapisa u iznosu od kojih 1700 f., takodjer već ukupno 281 for. 33 nč. u gotovom. A nadajmo se, da će se spomenuti zapisi takodjer već skorim počet odplaćivati, te da će tako i ova zaklada uz pripomoć i svih ostalih članova družtva s vremenom narasti do onakove svote, koja će nam uz ostalu družtvenu imovinu omogućiti, da nam naum o gradnji „hrvatskoga šumarskoga doma“ bude i doista mogao što prije postati činom.

Sbrojimo li pako iznose svih napred spomenutih zaklada, to vidimo, da nam ukupna novčana imovina družtva danas representira (bez vrednosti družtvene knjižnice i ostalog inventara) glavnici od ukupno 15.063 for. 86 novč., stanje, koje se odgovarajući postojećim odnošajem mora svakako vrlo povoljnim

po naše društvo i njegov obstanak označiti, te stanje, kojemu se još prije nekoliko vremena ni najvatreniji pristaši društva u razmjeru toli kratkom razdobju družvenog obstanka nadali nisu, pa koje podjedno jasno dokazuje, da je temelj i smjer današnje uprave društva zdrav i koristonosan.

A završujući time to izvješće o radu našem tečajem prošlog godišta, molimo, da slavna ta skupština takovo uzme na blagohotno znanje.

Obširno to izvješće primi skupština odobrenjem na znanje, zaključiv podjedno na predlog nadšumara g. Dragutina Laksara, da se od strane društva imade na visoku vladu obzirom na razloge, spomenute već u izvješću odbora, podnjeti ponovna obrazložena predstavka glede izdanja naredbe, da se šumarskom ex offo prizna pravo izvršivanja mjerničkih poslova u obsegu onom, kakov inače civilnim mjernikom pripada.

Prelazeći skupština na razpravu točke 3. dnevnoga reda, pozove predsjednik tajnika, da proglaši zaključni račun predsjedničtva društva o prihodu i razhodu skupne izložbe društva na prošlogodišnjoj jubilarnoj šumarsko-gospodarskoj izložbi u Zagrebu, glasom kojega jest ukupni prihod iznosio 14.738 f. 70 nč., razhod pako 9722 for. 18 nč. tako, da je društvu tom prilikom — hvala požrtvovnosti predsjedničtva društva — ostao dobitak u iznosu od 5016 for. 52 novč., odnosno pribrojiv tomu još i medjutonje kamate, 5154 for. 75 novč.

Podjedno bude pročitano izvješće gg. odbornika R. Fischbacha i Ivana Kollara ob na dne 1. prosinca obavljenom preizpitaju odnosnih računa, glasom kojega su isti pronađeni u redu, podnašajući prema tome skupštiči predlog, da se računopoložiteljem u to ime podieli absolutorij.

Primiv skupština to izvješće odobrenjem na znanje, bude predsjedničtu društva podieljen absolutorij, a podjedno zaključi skupština na predlog uprav. odbora, da se odnosni čisti ostatak tog poduzeća imade sa 1. siječnjem 1893. pripojiti utemeljiteljnoj glavnici društva.

Na točku četvrtu dnevnoga reda bude pročitano izvješće gg. Eduarda Rosipala i Ivana Kollara, kojim je prošla glavna skupština bila povjerila preizpitavanje družvenih računa od g. 1890. od 13. siječnja 1892., glasom kojega ista gospoda skupštini izvješćuju, da su sve račune odnosnih blagajničkih dnevnika u najboljem redu pronašli, pak da obzirom na to predlažu, da se računopoložitelju podieli absolutorium, koji predlog skupština, uzimajući to izvješće odobrenjem na znanje, jednoglasno prihvati.

Prešav na točku 5. dnevnoga reda izabra skupština za revizore družvenih računa od godine 1891. gospodu nadšumare Gustava Krausa i Drag. Trötzera, a za eventualnog zamjenika nadšumara g. G. Kuzmu, odobravajući u ostalom skupštini povjerenom odboru predloženi zaključni račun te godine (vidi „Šum. list“ br. IX. i X. strana 450 i 451) s ukupnim prihodom od 3322 f. 75 nč., a razhodom od 3078 fr. 55 nč., dakle ostatkom od 244 fr. 20 nč., od kojega je iznos od 179 for. 20 nč. pripojen utemeljiteljnoj glavnici, ostatak od 65 fr. pako u smislu §. 27. točke 4. družvenih pravila pridan družvenoj pripomoćnoj glavnici, samo što je skupština na predlog nadšumara g. Dojkovića još zaklju-

čila, da se u buduće u tih zaključnih računih imade izkazivati vazda još stanje eventualnih pasiva i aktiva koncem odnosne godine.

Kod sada sliedećeg ustanovljivanja družvenog proračuna za godinu 1893. prihvatile je skupština po upravnom odboru predloženi joj načrt toga proračuna (Vidi br. IX. i X. „Šum. lista“ strana 452. i 453.) sa izkazanim vjerojatnim ukupnim prihodom od 3333 for.; nu nije prihvatile predlog odbora, da se uredničtvu povisi nagrada od 300 na 400 for., već je pridržala dosadanji iznos od 300 for., povisiv ipak nasuprot toga stavku 20. proračuna „podpore“ od 50 na 150 for., dočim je kod stavke 8. proračuna nagrade suradnikom „Šum. lista“ predsjedničtvu pozvano, da u buduće samo originalne radnje nagrađuje, nipošto pako prevode, koji da imadu ići na račun nagrade, dopitane uredniku za uredničtvu lista.

Što se pako tiče točke 8. dnevnoga reda, bude nakon odulje debate većinom glasova zaključeno, da družtvu prigodom obdržavanja dogodišnje glavne skupštine, odazivajući se pozivu slavne otočke imovne občine, poduzme izlet u šume iste občine putem preko plitvičkih jezera u Otočac, te je upravni odbor pozvan, da prema tome dalnja shodna udesi.

Zatim predje skupština na razpravu raznih po pojedinih članovih dražtva u to ime predsjedničtvu podnešenih predloga, te budu pročitani:

1. Predlog nadšumara druge banske imovne občine g. Vinka Benaka, koji glasi:

Prigodom dana 23. kolovoza 1891. u Zagrebu obdržavane XIV. redovite glavne skupštine hrvatsko slavonskoga šumarskoga družtva, a pod predsjedničtvom družvenoga predsjednika velem. g. Emila pl. Dursta razpravio se je i skupštini podnešeni predlog moj, koji glasi: §. 21. cesar. i kralj. naredbe od 15. srpnja 1881. tičuće se sjedinjenja hrv.-slav. krajiškoga područja s kraljevinom Hrvatskom i Slavonijom odredjuje: „Moja ugarska vlada imati će se postaratati, da se ličkoj, slunjskoj i I. te II. banskoj imovnoj občini pruži podpora, u koliko je doista potrebna njihovu obstanku.“

Buduć se ova ustanova do sad ovršila nije, to kao predlagatelj molim, da skupština razpravi:

1. Ima li nade, da će se ista ustanova ovršiti?

2. Ako je nade, što da se učini dotle po boljak pasivnih imovnih občina? i

3. Ako nije te nade, što da se učini u tu svrhu, da se pasivne imovne občine uzdrže?

Nakon što je taj predlog i šumar. procjenbeni pristav Hajek za imovnu občinu I. bansku shodno ilustrirao, izjavio je g. družveni predsjednik, da mu je za stalno poznato, da se upravo sada o tom radi, da se napred spomenutom odredbom §. 21. car. i kr. naredbe što prije zadovolji ustrojenjem posebne toj svrsi namjenjene glavnice, koju će imati jur postojeća krajiška investicionala zaklada namaknuti.

Pošto je medju ostalim napomenuto, da će se tim naročito po boljak imovne občine slunjske i I. banske uzraditi, a imovnoj občini II. banskoj u iz-

gled staviti podpora u iznosu bar porezne njezine dužnosti, to je odgovor velemožnoga gospodina družvenoga predsjednika Emila pl. Dursta skupština na znanje uzela iza kratke debate, na što sam kao predlagatelj od svoga predloga zadovoljstvom odustao.

Kukavno stanje šuma područja Banovine u obče, a naročito I. banskog bivšeg krajiškog područja poznato je dovoljno, a i orisano u svih bojah u XIV. glavnoj skupštini hrv.-slav. šumarskog družtva, obdržavanoj dne 23. rujna 1890. u gradu Petrinji, na kojoj je skupštini stvoren zaključak, da se predstavka Njegovoj Preuzvišenosti svjetlomu banu podnese glede podpunog izvadjanja na predspomenute Previšnje naredbe.

Mnogo bolji odnošaji, nego li su u bivšem I. banskom krajiškom području nisu niti u bivšem krajiškom slunjskom području, dakle i imovna občina slunjska za stalno danas samo vegetira još, ako ne i kuburi kao i imovna občina I. banska.

Do danas ustanova § 21. napred spomenute Previšnje naredbe se neovršuje, a stanje je imovnih občina pasivnih kukavno, kako to jur napred iztakoh, jer mi je poznato, da kod I. banske imovne občine činovnici i službenici po više uzastopce sljedećih mjeseci niti svoje plaće nedobiše, to je tada dosti jasno u ovakovih okolnostih, kako je šumarskom osoblju i kakovim se uspjehom u ovakovih odnošajih kraj ostalih vrlo nepovoljnih, u Banovini zavladalih, na strukovnom polju šumarskomu uzraditi može.

Napred spomenuh, da je u prošlogodišnjoj skupštini u izgled stavita podpora i II. banskoj kao pasivnoj imovnoj občini u visini bar porezne dužnosti.

Pošto radi loših trgovачkih konjuktura imovna občina II. banska nemože svoje dospjele brastove porastline unovčiti u svrhu ustrojenja si bar njeke ojače nužne temeljne i nepotrošive glavnice, to je i njezino stanje za sada dosti nepovoljno, i uztraju li dosadanji nepovoljni odnošaji podulje, to niti imovna občina II. banska neće moći dugo još svoje potrebe podmirivati, a još manje poreznoj dužnosti, kojoj i sada baš udovoljiti nemože, zadovoljavati.

Tako je II. banska imovna občina zaostala na dugu porezne dužnosti sada već, a imala je okapanja i sa zametnutim ovršnim postupkom usuprot naredbe visoke kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 19. prosinca 1886. broj 54.056, koja obustavu zametnutog ovršnog postupka radi zaostatka porezne dužnosti kod pasivnih imovnih občina naredjuje.

Dugotrajnim uredskim postupkom u tomu pitanju ipak dospjela je imovna občina I. i II. banska tako daleko, da joj je posjed nepokretni gruntovno uknjižen na korist vis. kr. ug. financijalnog erara.

Sigurno bolje nestoji niti sa imovnom občinom slunjskom.

Dotle dospieše danas pasivne imovne občine, a uztraje li tako, kako je počelo, to je tada na dlanu posljedak, kako će u skoro te imovne občine proći, nepromjene li se odnošaji po iste na bolje.

Zato usudjujem ţse moj prošlogodišnji smjerni predlog slavnoj skupštini ponoviti zamolbom, da ga dobrostivo u pretres uzeti, a shodan zaključak stvoriti

i da tamo uzraditi blagoizvoli, da se pasivnim imovnim občinam prema opravданoj potrebi i pomogne.

Skupština uvaživ, da je od strane družtva jur na dne 17. siječnja 1891. pod br. 14. odposlana u tom predmetu posebna predstavka na Njegovu Preuzvišenost g. bana, te nenadajući se boljemu uspjehu ni od ponovne predstavke, zaključi na predlog nadšumara g. D. Naninija, da se predlagatelj uputi, da shodna učini, da se I. i II. banska imovna občina same svojim putem toga radi obrate na sabor kraljevina Hrvatske i Slavonije, kao jedini u tom pogledu nadležni faktor.

2. Predlog nadšumaza ogulinske imovne občine g. Mije Zobundije, koji glasi: „Skupština zaključuje, da se visokoj kr. zemalj. vladu imade pozivno na jur prije u tom predmetu stvorene zaključke i predstavke družtva bezodvlačno podnjeti molba, da ista u interesu stvari što prije shodna odredi, da se kr. šumarsko učilište u Križevcima podigne na stupanj akademije, odnosno da se kao poseban odjel pripoji kr. sveučilištu u Zagrebu.“

Ovaj je predlog nakon obrazloženja od strane samog predlagatelja bez svake dalnje debate po skupštini jednoglasno prihvaćen, te bude upravni odbor družtva upućen, da odnosnu predstavku što prije visokoj vlasti podnese.

3. Predlog nadšumara županije varaždinske g. Vilima Dojkovića, idući zatim, da se družvena pravila gledom na razne u istih se nalazeće nedostatke i manjkavosti, podvrgnu temeljitoj reviziji, pa da se onda prema potrebi prigodom slijedeće glavne skupštine družtvu podnese predlog o svrsi shodnoj preinaci i nadopunjenu tih pravila, prihvati skupština, povjeriv posao izradbe prerađenih odnosno novih družvenih pravila upravnom odboru.

4. Predlog šumarnika Mije Radoševića, koji glasi:

„Povjestno je dokazano, da je hrvatski trgovac do izgradnje željeznice iz Hrvatske u Trst i Rieku samostalno učinio otvarati prodaju svakovrstnoj šum. robi u onoj mjeri, kako je tadanji odnošaj u svom domu iole dopustio, te da je uz svoju okretnost i poraslon glavnicom protegну svoje trgovачke poslove dapače i po cijeloj Ugarskoj, Bosni, Hercegovini i dalje, te bio kadar u tih poslovnih samostalan ostati, samo da poslije izgradnje željeznice ne nastupi način šumskih prodaja u prevelikih hrpah pod imenom: „velikih prodaja“.

Te velike prodaje osnovane su na protuprirodnoj osnovi, što neunapredaju racionalniju izradbu, niti nerazgranjuju promet, a jer se ovima uzgaja monopol za inozemne trgovce uz velike glavnice (obično novčanih zavoda), to je hrvatski trgovac za ove vrsti veletrgovine još nepripravan, te iztisnut iz konkurenčije i tako danas njih mnogo od Rieke do Zemuna posla ne ima, a kroz ovakove pojedine veletrgovce potiskuje se narodu zasluga na izvozu, izradbi i t. d.

Na veleprodaje gorko se tuži već danas naš trgovac i narod, a jer se ovamo sve više useljuje franceski, njemački i inozemni trgovac, te što ovako mora nestati obstanak i zadnjeg hrv. trgovca i vremenom će pojedini inozemni veletrgovci i diktatori postati i naproti šumovlastniku, s toga se domiče neizbjježivo i velika šteta po vlastnike državnih, imovnih i privatnih šuma, štetuje i štetovati će ovako občenito u Ugarskoj i Hrvatskoj.

Čuli smo u najnovije doba opravdane proteste hrv. trgovca proti veleprodaja na Neubergera i sina, a čuli smo proteste Vuka i sina iz Budimpešte naproti veleprodaji pokrenutoj na francesku želju oko Vrbanje i ovim su slične tužbe sestrane, ali i opravdane, jer brojevno dokazive.

Stoji li to, kao što da, onda predlažem, da slavna šumarska glavna skupština povede razpravu o tom, nebi li se prodajne hrpe šum. predmeta preudesiti dale tako, da pri pomognu uzgoju i napredku hrv. trgovaca, kojima niti znanja, a niti potrebita kapitala još nemanjka, da bez ikakvog inozemca sve šum. etate prometnu, ali u veličini, kako ove razvoj naših trgovaca podnosi može, a to bi bile hrpe za hrastovinu u maksimalnoj vrednosti do 20.000 for. a kod crnogorice i bukovine hrpe u maksimalnoj vrednosti do 5000 for.

Nakon živahne debate, pri kojoj sudjelovahu gg. M. Durst, V. Dojković, M. Radošević i M. Zobundija, bude prihvaćen predlog g. M. Zobundije, koji glasi: Skupština zaključuje „da se od strane društva podnese visokoj zemaljskoj vladu predstavka, da ista u interesu stvari i domaćih drvoržaca uznastozi svojim putem uplivati, da se toli u občinskim, koli i erarskim naših šuma budu prodaje drva vazda obavljače putem javne dražbe, te uz takove uvjete, da bude tim i našim manjim domaćim drvoržcem i obrtnikom vazda pružena prilika kod tih dražba sudjelovati, te potrebitu im gradju nabavljati.“

Pošto je medjutim bilo vrieme već u toliko odmaklo, da se nije bilo više nadati uspješnom razpravljanju na dnevnom redu stojećih strukovnih razprava, zaključi skupština, da se odnosne razprave imadu po izvjestitelju gosp. nadšumaru V. Dojkoviću objelodaniti dalje eventualne razprave radi u „Šumarskomu listu“.

Pošto bi time dnevni red skupštine izcrpljen, predloži predsjednik, da se zapisnički izrazi od strane skupštine presvetlom g. grofu Marku Bombellesu ml. na prelijepom dočeku prigodom jučerašnjeg izleta, poduzetog u njegovu lovištu, te bude podjedno prisutni g. podpredsjednik društva presvetli g. Mir. grof Kulmer umoljen, da mu taj zaključak skupštine ustmeno saobčiti izvoli, zatim slavnom poglavarstvu grada Varaždina na liepom dočeku i susretaju, presvetlom g. velikom županu županije varaždinske Radoslavu pl. Rubidy-

Ziszhyiu, što je družtvu ustupio žup. dvoranu za obdržavanje skupštine, te nadšumaru Vilimu Dojkoviću kao mjestnom poslovodji na trudu užetom oko predradnja na tu skupštinu kao i gosp. A. Marku kao perovodji nazočne skupštine.

Na predlog nadšumara Drag. Laksara pako zahvali se skupština još i družtvenome predsjedniku velemožnome gospodinu Miljanu Durstu, što uzprkos težko narušenog zdravlja nije propustio skupštini toj prisustvovati i rukovoditi ju.

Napokon su pročitani još i brzjavni pozdravi stigavši skupštini od p. n. gg. družtvenih članova, podpredsjednika M. Urbanića, šumarnika A. Soretića, prof. J. Obradović-Ličanina, te šumara A. Šeringera, nakon što su još i gg. R. Fischbach, te Dr. Nanicini po skupštini opunovlašteni, da zapisnik skupštine ovjerove, ođpute se prisutni u gostonu „divjem čovjeku“ na urečeni zajednički oprostni objed.

Kod objeda nazdravio je družtveni predsjednik Nj. c. i kr. apoštolskom Veličanstvu, a tajnik družtva preuzviš. g. banu. Obje zdravice popraćene su bile burnim „Živio“.

Poslje dovršenog objeda oprostili su se družtveni članovi s izletnim poslovodjom kr. žup. nadšumarom g. V. Dojkovićem, kojemu se zahvališe na trudu i muci, koju je uložio, da bude boravak prigodom skupštine u Varaždinu svakomu članu ugodan i liep.

Prigodom reorganizacije.

Studia B. Kosovića, ab. šum.

Četvrti kolovoz 1892. — dan otvorenja hrvatskoga sabora za saborsku periodu od 1892. do 1897. — imao bi biti u dnevniku svakoga šumara i svakog šumarskog ureda zabilježen zlatnimi slovi. Hrvatski ban, preuzvišeni gosp. grof Drag. Khuen-Hédervary, pročita toga dana pred sakupljenimi velmožami i zastupnicima naroda Previšnje pismo, u kojem Njegovo Veličanstvo car i kralj Franjo Josip I. želi, da se u nastavšoj saborskoj periodi organizacija cijelokupnoga šumarskoga zakonarstva u pretres uzeti ima.

Organizacija uredaba u obće može se samo onda svrsi shodno urediti, ako su onomu, koji organizaciju sastavlja, odnosno onomu, koji ju odobrava, sve okolnosti t. j. prednosti i mane ne samo prvobitne organizacije, nego također i provesti se imajuće, podpuno poznate. Poznavanje pako tih prednosti i mana moguće je samo onda, ako osobe, kojih se organizacija tiče, živo oko toga uznastoje, da prednosti i nedostatke, što su do sad obstojale, na javu iznesu, te ujedno shodne predloge učine glede ukinuća obstojećih mana.

Pošto će se po svoj prilici uz ostalu organizaciju šumarstva uzeti u pretres također i organizacija šumarske nauke, odlučih evo — pošto me taj predmet

vrlo zanima — da njekoje mane, koje su po mom mnienju dosada obstojale i koje bi se odstraniti imale, na javu iznesem, a podjedno se usudujem predložiti njekoje uredbe, kojih bi uvedenje po mom sudu za dalnji razvoj šumarstva kod nas koristno djelovati moglo.

Nemislim ovdje zanovetati, ni napadati na križevački zavod, kao što se to do sada u sličnih razpravah činilo, jer držim, da pusto napadanje bez dokaza i boljih predloga samoj stvari ništa koristiti ne može, dapače da isto, mjesto da u čovjeka protivnoga mnjenja probudi osvijedočenje, samo ogorčenje pobuduje. Stoga razloga i želim ovdje razviti moderne nazore o uredjenju šumarske nauke, te ih onda modifcirati prama zahjevom naše domovine, odnosno svih zemalja balkanskoga poluostrva.

U ciljoj razpravi držat će se one hrvatske poslovice: „Od svakoga želim biti bolji, samo od svog sina gori“ s toga, što od srca želim, da naši nasliednici u šumarskoj struci mnogo više znali budu, nego što mi znademo i da oni naše šumarsko gospodarstvo tako usavrše, da isto drugim narodom za uzor šumarstva služilo bude, kao što danas gospodarstvo drugih naroda nama za uzor služi!

Svaka uredba ima svojih dobrih i zlih strana, a ona je svakako bolja, kojoj dobre strane daleko nadmašuju zle. Kao što zle, tako i dobre strane ovisne su o uplivu raznih faktora, koji bi za šumarsku nauku mogli biti ovi:

1. Buduće namještenje t. j. položaj šumara u ljudskom družtvu.
2. Njegova prednaobrazba.
3. Nauke na strukovnom učilištu.
4. Trajanje nauke na istom, te način i obseg predavanja.
5. Teoretični izpit.
6. Praksa.
7. Praktični izpit.

1. Položaj šumara u ljudskom družtvu.

Obćenito uzeto pozvani su šumari da upravljuju imovinom cijelog naroda, te su kao takovi dodijeljeni pojedinim upravnim oblastim: zemaljskoj vladu, županijam i kotarskim oblastim. Kao kod svih inih, tako i kod ovih oblasti dolazi u obzir podredjenost činovnika prama činovniku, koja može biti službena i osobna.

Službena podredjenost ustanovljena je zakonom, te je činovnik nižeg nadnevног razreda podredjen činovniku višeg naddnevнog razreda.

Uzmemo li za primjer obični slučaj, naime oblast, kod koje su sami juristi namješteni, to je jasno, da je predstojnik viši u časti od pristava, a ovaj opet od vježbenika.

Kada bi obstojale oblasti od samih šumara, bio bi isto tako upravitelj šumarije veći od pristava, a ovaj opet od vježbenika, kao i u prednavedenom primjeru.

Lagljega razumjevanja radi neka budu kot. predstojnik i upravitelj šumarije u IX. naddnevnom razredu, te podjedno neka budu obe oblasti spojene u jednu pod zajedničkim poglavarem u VIII. nad. razredu.

Pita se sada, u kakovom odnošaju stoji po časti juristično osoblje prema šumarskomu u službi, a kako osobno?

Spomenuo sam već, da po zakonu činovnici istoga razreda imadu i istu čast, dakle u službenom pogledu biti će šumari sasvim jednaki juristom istoga naddnevnog razreda, a to u istinu i jesu.

S osobnom jednakostima ima se stvar malko drugačije.

Što razumjevam pod riečju „osobno jednak“ odnosno „osobno podredjeni“, uvidit će svatko iz slijedećeg primjera.

Uzmimo dva pjevačka družtva sa jednakim brojem članova i jednake slave, jednomu neka je predsjednikom mesar, a drugomu profesor glasbe, inače svršeni konservatorista. Svatko mora priznati, da su si oni kao predsjednici u časti jednakili ali i to, da mesar nije nikada u časti ravan profesoru glasbe. Medju njima dakle postoji osobna podredjenost,* koja je nedvojbeno nastala uslied nejednakih naobrazbi jednoga i drugoga. Ta razlika postoji dapače i onda, ako se je mesar već mnogo puta kao vrstan pjevač i sborovodja iztaknuo, dočim konservatorista sborom javno još ni upravljao nije.

U Njemačkoj, Francuzkoj, a djelomično i kod nas ima šumara, koji su u osobnoj časti podpunoma jednakli juristom, ali ima kod nas i takovih šumara, koji juristom jednakli nisu, barem ih ovi kao sebi ravne smatraju, akoprem bi mnogi i mnogi šumar to izjednačenje svoje vrstnoće radi zaslžio.

Bilo bi vrlo smiešno odvadjeti ovo preziranje iz tobožnjega pijančovanja križevačkih učenika ili imputirane im nemoralnosti, jer bi mnogi i mnogi slušatelji univerze, što se tiče i jednoga i drugoga, mogao zastiditi svakoga križevačkoga djaka.

Kako se iz navedenoga vidi, postoji fakat, da slušatelji univerze ne smatraju sebi ravnimi slušatelje križevačkoga zavoda, da su potonji prvim osobno podredjeni i da je ta podredjenost nastala jedino uslied nejednakih naobrazbi. Pošto su pako šumari vezani, da sa juristima i drugimi slušatelji univerze u jednoj te istoj sgradi, da u jednoj te istoj sobi služe, a ipak prezirani biti ne žele, niti bi prezirani smjeli biti, nepreostaje nam ništa drugo, nego i šumaram pružiti priliku, da isti onaj stupanj naobrazbe postignuti uzmognu, kojega i sveučilištni gradjani imadu. Taj stupanj naobrazbe moći će šumari postići jedino na sveučilištu ili u rangu istoga stopećemu učilištu: visokoj školi ili akademiji.

2. Prednaobrazba.

Na svih šumarskih školah Njemačke, koju za najnapredniju zemlju što se šumarstva tiče smatrati možemo, zahtjeva se kao prednaobrazba matura

* Opažka. U blaženoj Americi nema te osobne podredjenosti kao žalivože kod nas u Europi.

velike realke, realne-gimnazije ili gimnazije. I naša domovina Hrvatska po-kročila je u ovom veku daleko u kulturi napred, te bi s toga bila opravdana želja, da se i kod nas za šumarstvo kao prednaobrazba zahtjeva izpit zrelosti realke i gimnazije tim više, što se već matura zahtjeva i za brzojavne, poštarske i računarske činovnike, koji daleko manje teoretičnog znanja za svoje uredovanje potrebjuju, nego šumari. Matura je neobhodno nuždna već radi ugleda šumarskog osoblja, kako smo to pod 1. iztaknuli i dokazali.

Akoprem je prednavedeni zahtjev podpuno opravdan, ipak ću se s njekoliko rieči osvrnuti na želju njekolicine konservativaca, koji bi rado, da se zadrži dosadanja prednaobrazba od 4 razreda srednjih učilišta, i na želju „dopisnika Narodnih Novinah“ i izdavatelja knjige „Jubilarna izložba u Zagrebu 1891.“ koji žele za prednaobrazbu šumara 6 razreda realke ili gimnazije.

Onim šumarom, koji samo 4 razreda kao prednaobrazbu zahtjevaju, preporučam njekoliko sati razgovora sa svršenimi četvrtoskolci i uvjeren sam, da će odmah drugačije misliti o prednaobrazbi šumara.

Moje je mnenje, da su učenici iz četvrtog razreda premladi (14—15 godina), te uslied toga im i manjka za strukovnu naobrazbu potrebita ozbiljnost. Od ovakovih učenika nemože se ni na samom zavodu bog zna što zahtjevati s razloga, što kod njih moć pamćenja ili što je još važnije moć razsudjivanja, dovoljno razvijena nije. Učenici moraju dakle, pa makar oni i ljubavi prama struci imali, zapeti u pomoćnih (temeljnih) ili u strukovnih predmetih.

Samo se po sebi razumije, da se netom rečeno odnosi na učenike srednjega talenta, nipošto pako na učenike osobitih sposobnosti. A zar nebi potonji još vrstniji bili, kada bi im se pružila prilika, da se akademički naobraze?

Bilo kakvo mu drago, priznati se mora, da naše šumarstvo vrlo slab glas uživa, da mu se dakle ugled svakako podići mora, a to sjegurno nećemo postići, ako i nadalje zadržimo kao prijamni uvjet 4 razreda srednjeg učilišta t. j. ako nam i nadalje ostane zavod „utočište griešnika“.

Pitanje o šumarskoj nauci počelo se je već i javno pretresivati, te s toga ne mogu mimoći mnenje dvojice pisaca iz poslednjega doba. Gosp. Janko Ibler u svojoj knjizi „Jubilarna izložba u Zagrebu 1891.“ misli, da bi dobro bilo uvesti 6 razreda prednaobrazbe mjesto dosadanja četiri razreda s razloga, što su učenici premladi. Drugi njeki pisac, kojega mi je ime nepoznato, zahtjeva isto, te se poziva na uredbu veterinarske škole u Beću.* Gospodin pisac nije po svoj prilici bio dobro informiran o veterinarskoj školi u Beću, jer uredba iste je takova, da svi veterinari željno izčekuju čas, kojim će se ciela škola na novo organizirati. Svi sadašnji slušatelji žele, da se taj zavod digne na rang visoke škole i da se zahtjeva matura kao prednaobrazba, što sjegurno bilo nebi, kada bi zavod svrši odgovarao. Podjedno moram ovdje spomenuti, da je veterinar svejedno, da li on znao matematiku i botaniku ili ne, dočim su ovi predmeti životno pitanje šumara. Veterinar treba maturu samo radi svojega

* Vidi broj 174. „Narodnih Novinah“ od 2. kolovoza 1892.

budućega ugleda, ali šumar ju treba ne samo sbog ugleda, nego i sbog same šumarske znanosti.

Učenici iz 6 razreda bili bi zreliji za učenje strukovnih predmeta, nego oni iz 4 razreda, to je istina, ali mora se znati, da su u 6. razredu realke učenici u temeljnih znanostih nejednakno naobraženi sa učenici šestoga gimnazijalnoga razreda. Uzrok nejednakoj naobražbi leži u tom, što je jedan te isti učevni material temeljnih znanosti razdieljen u gimnaziji na 4, a u realci na 3 učevne godine; realci bi dakle osim prednosti, što znadu risati i opisno mjerstvo (descriptive geom.), imali takodjer prednost u matematici, fizici, kemiji i prirodopisu, što svakako pravedno bilo nebi. Ta nejednakost nesmata takodjer učenju veterinarstva, dočim bi vrlo uplivala na učenje šumarstva.

Preostaje nam još jedino zahtjevati kao prednaobrazbu šumara izpit zrelosti (maturu). U koliko je taj zahtjev opravdan, neka se sudi iz slijedećega.

Svršiv učenik maturu postao je „zrelim“, te se kao takav smatra od svojih sugrađana kao nješto višjega. Donjekle k tomu doprinaša i starost, koja varira medju 18 i 20 godina, a doprinaša takodjer i muževnost i ozbiljnost maturanta ne samo glede vladanja, nego i glede mišljenja. Mladić je postao slobodnim, ali je ipak u njemu ostala klica discipline ukorenjena. On zna, da ga više nitko od sad na učenje siliti neće, ali pojmi, da će mu učenje u budućnosti od velike koristi biti. Na učenje ga goni vlastiti nagon, borba za obstanak i oholost, koja nebi rado, da on za svojimi sudrugovi zaostane. Prikluči li se ovim trima još i ljubav k struci, onda skoro neima zapriče, koju ovakav učenik svladati mogao nebi. Iz te ljubavi sjedi mnogi i mnogi slušatelj visoke škole (sveučilišta) od ranoga jutra do kasne večeri pišući, prepisujući, excerptirajući i čitajući u svojoj dimom zadimljenoj sobici, nemareći za svečani dan, kojemu se sav ostali svjet veseli. On je sretan, da se jednoč po volji naraditi može. Nadjite mi takav primjer učenja u srednjoj školi!

Biti će možebit ljudi, koji će kazati, da će se malo koji maturant posvetiti šumarstvu. I ovomu zlu dalo bi se doskočiti. Štipendije iz krajiške zaklade i zemaljske štipendije, koje se podijeljuju za strana šumarska učilišta, neka se djelomično ili sasvim ukinu i podiele slušateljem domaćega zavoda. Kako kod nas ima mnogo siromašnih, ali dobrih učenika, popunit će se ove štipendije nedvojbeno odmah. Uzmimo da bude u svemu 5 zemaljskih štipendija, isto toliko neka ih osnuju imovne občine, a neka se osim toga prijavi pet učenika svojevoljno na vlastiti trošak ili uz podporu iz obiteljskih zaklada, petorica neka dodju iz susjednih zemalja: Srbije, Bugarske, Bosne i t. d. eto nam sasvim dosta učenika. Neće ih doduše biti puno, ali će ih biti toliko, koliko ih namjestiti možemo.

Najnoviji statistički podatci o polazku križevačkoga zavoda pokazuju nam, da ćemo možda imati više slušatelja, nego sami mislimo. Ove godine bilo ih je 22 u trećem tečaju, a namještено je u svemu možebit šestorica!

Zašto pak do sada nisu išli maturanti u Križevac, netreba ni pitati. Ponos maturanta — a to je možebit najveći ponos na svetu uz ponos svršenih

pitomaca vojničke škole — ne dopušta mu, da još jedanput od temelja počme učiti ono, što je već učio, a k tomu još sa četvrtoskolci!

Čudnovato će biti mnogima i to, da svake godine jedva dvojica svrše šumarstvo u Beču, pak će možebit zaključit, da je to s toga, što se tamo zahtjeva matura. Nipošto. Većina abiturienta realka i gimnazija u Hrvatskoj niti nezna, što se uči na visokoj školi za zemljotežtvo u Beču, a ako koji zna, da ta škola postoji, misli, da se na njoj predaje samo gospodarstvo.

Bivši ravnatelj križevačkoga zavoda g. Vichodil želi, da se barem ne zahtjeva matura, jer inače neće oni, koji mature ne načine, moći nikuda prisjetiti, te ćemo imati u Hrvatskoj previše naobraženog proletariata. Ovdje mi pada na um pripovjest njekoga agenta, koji se je svuda nudio, pa kad ga nigdje nisu htjeli primiti, bacio se u Etnu, da učini kraj svomu životu i gle čuda: ni Etna ga nije htjela, nego ga je izbacila živa i zdrava van! Zar je za šumare dobro ono, što za druge nevalja? Mislim da nije.

Konačno bi moglo nastati pitanje, koja matura da se zahtjeva kao prednabrazba: realska ili gimnazijalska. U koliko sam se sam osvijedočiti mogao, dobro je zahtjevati ili jednu ili drugu, jer ćemo tim imati ljude, koji će za razne predmete raznu naklonost pokazivati. Gimnazijalci pokazuju u obće osobitu volju za botaniku, sadjenje šuma i čuvanje šuma, dočim realci za risanje planova, mjerjenje, računanje vriednosti šuma i t. d. a mi trebamo u šumarstvu i jednih i drugih. Po tom će se šumari medjusobno popunjavati.

3. Nauči na šumarskom učilištu.

Ova točka je cilj ciele naše razprave, te ću se malo dulje kod nje zadržati.

Da uzmognemo nove ideje na njihovu vrednost ili nevrednost t. j. dobrotu, odnosno nevaljanost prosuditi, moramo ih izpitati t. j. sravniti sa idejama iste vrsti iz starije dobe. Samo se po sebi razumije, da bi sudac morao biti objektivan t. j. da nesmije biti konservativan, niti smije biti zanešen za novu ideju. Posto je pako vrlo težko objektivnoga sudsca naći, a ja se kao takav izticati neželim, pokušat ću ovdje, da dokažem faktičnu potrebu promjene na našem učilištu, navesti ću razvoj šumarskih učilišta i tek onda moje mnjenje izraziti o budućem hrvatskom šumarskom zavodu. Tako će čitatelji dobiti podatke, na temelju kojih im ostaje prosto moje mnjenje usvojiti ili si novo stvoriti; a ukaže li se njihovo mnjenje bolje, ja ću ga prvi dragovoljno prigrlići.

Neznam doduše kako su stajale druge stvari u ono zlatno staro doba, za kojim još i sada naši starci čeznu, ali znam, da je šumarstvo na vrlo slabom stepenu bilo, te po tom da šumari ništa u prošlosti tražiti neimaju, nego jedino u budućnosti. Tko je znao pred dviesto, tristo godina za šumarstvo? Nitko! Drva i druge potrebštine namirivale su se doduše iz šume, ali za uzgoj šume nije se nitko brinuo. Glavna briga tadašnjih vlastodržaca vrtila se je oko lova, kojemu je šumarstvo bila prikrpina.

Mladić, koji se je htjeo posvetiti šumarstvu ili bolje rekuć lovnu, morao je tri godine biti naučnik kod kakvoga lovca. Prve godine bio mu je posao hraniti pse i konja svoga gospodara, posao, na kom bi se svaki današnji nadobudni šumar liepo zahvalio. Imao je naučnik dapače i pravo čuvati šumu. Druge godine učio je pucati i loviti, a za dokolice mogao je nadgledati obaranje stabala i tu slušati razgovore šumarskih radnika, e da bi tako što god od njih iz šumarstva profitirao. Treće godine vodio je lov i obaranje stabala sam, a poslije toga dobio bi izučnu svjedočbu. Svjedočba bi mu se po tadanjem običaju uručila uz razne ceremonije, on bi se oprostio od svojih učitelja, uzeo štap u ruke, a torbu na ledja, pak hajde u „vandrovku“. Koliko su ovakovi šumari mogli znati i koliko su u istinu znali, neće biti štovanim čitateljem težko odgonetnuti.

Kad su šumari samo iz šume vukli, a u nju ništa nosili nisu, opaziše na jednoč, da je ciena drveću poskočila, jer ga već nije tako mnogo bilo. Uvidiše da bi trebalo novo drveće saditi, ali kako? trebalo bi preostalo drvo čuvati i što koristnije upotrebljavati, ali kako? Nevolja ih osviesti te sposnaše, da od šumarstva sibilja ništa neznaju. Onaj, koji je imao dovoljno izkustva, pozvao je k sebi neizkusne i počeo ih učiti. Na taj način postale su škole s pojedinimi učitelji. Jedan učitelj ali nije sve znao, niti je mogao na sve dospjeti, nije preostalo dakle ništa drugo, nego zovnuti kojega praktičnjaka, koji se je u taj predmet bolje razumio. Malo po malo došla su skupa po dvojica, trojica ili još više učitelja i od škole pojedinca postade srednja škola. I ove škole davale su izučne svjedočbe, ali gle čuda, nitko nije htjeo primati takove pitomce. Uzrok je bio taj, što su mnoge pokrajine još po starom sistemu uzbajale si lovce, koji su po njihovom mnenju jedini sposobni za šumare bili. Nije preostalo drugo, nego su vladari morali izdati naročitu zapovjed, da se izučna svjedočba srednje škole mora smatrati sasvim jednaka izučnoj svjedočbi lovca. Ta zapovjed bila je povod, da su malo po malo i privatnici ustrajali srednje škole, iz kojih su se u početku XIX. stoljeća razvile tako zvane izolirane strukovne škole. Zadaća tih zavoda bila je davati slušateljem nauku o čistom šumarstvu bez pomoćnih kakvih znanosti. Bilo ih je u više pokrajina, a priznati se mora, da su liepo napredovale i da su se zbilja trsile, da svojoj zadaći udovolje.

Istom pred kojih 50 godina nastade šumarski prevrat. Šumari sami uvidješe, da se čisto šumarstvo uzgojiti neda bez drugih znanosti. Potrebito je bilo poznavati tehničke i naravoslovne predmete. Kako će na drugom mjestu navesti, razvila se je u to doba tehnika, koja je mnoge za šumarstvo potrebite predmete predavala. Ti su predmeti ali njekoji bili predavani i na univerzi. Nije dakle čudo, da su se šumari htjeli osloniti na koju od tih škola. Našlo se je dakako ljudi, koji su zahtjevali samostalnost u predavanju. Sudbina je htjela, da je svim trim zahtjevom udovoljeno, jer su nastali šumarski odsjeci na polytechnici i na univerzi, a nastale su takodjer i samostalne šumarske škole li akademije. S radošću možemo konstatirati, da su se profesori i sljedbe-

nici svih trijuh škola pobrinuli, da šumarstvo usavrše, a to im je zbilja za rukom pošlo. Kako sada stvari u Njemačkoj stoje, težko da će u budućem stoljeću biti šum. akademija. Osim njekojih neznačnih mana imaju akademije još jednu veliku manu, a ta je bježanje profesora s akademija na univerzu. Neće dakle ništa drugo preostati, nego akademije pripojiti ili tehnići ili sveučilištu.

U zapadnoj polovici Austro-Ugarske monarkije bje god. 1805. po caru Franji I. utemeljena šumarska škola u Purkersdorfu, mjestu ležećem blizu tako zv. „Wienerwald“, te je imala zadaću uzgajati šumarsko osoblje za tu šumu. Škola je dakle bila lokalne naravi. God. 1813. bude joj podieljeno pravo javnosti i bje prenešena u Mariabrun. Istom kada je škola došla na glas, kada su joj predavanja razširena bila i kada su u nju vrvili pitomci iz svih strana monarkije, bude podignuta na akademiju. Napokon se je pokazala potreba za najvišom šum. naobrazbom. Još uvek naime manjkala su predavanja iz državoslovnih i tehničkih predmeta. God. 1866. budu i ta predavanja uvedena i škola kao savržena podignuta na visoku školu. God. 1875. bude spojena s netom ustrojenom gospodarskom školom u Beču i podignuta na rang univerze.

Iz navedenoga povjestničkoga diela proizlazi, da su se šumarske škole malo po malo razvijale, i da današnji viek od šumara zahtjeva akademičku naobrazbu. Faktična potreba te akademičke naobrazbe sledi iz već pod 1. navedenih činjenica. Na kakovom zavodu ima šumar svoju naobrazbu steći, nije još definitivno odlučena stvar u nijednoj zemlji; samo se je u svih zemljah pojavila želja, da naobrazba bude akademička t. j. da bude jednaka naobrazbi sveučilišnih slušatelja. Jedina Bavarska izjavila se je do sada za univerzu, ali svoj zaključak još podpunoma ostvarila nije, nego je razdielila šumarstvo na akademiju u Aschaffenburgu i sveučilište u Mündenu. Ostale zemlje imaju što akademije, što univerze i to:

Pruska akademija u Neustadt-Eberswaldu i akad. u Mündenu; Würtenbergška sveučilište u Tübingenu, Hessenska sveučilište u Giesenu, Badenska na polytechnici u Karlsruhe, Saska šum. akademiju u Tharandu. Osim toga imamo već spomenutu školu u Dolnjoj Austriji: „Hochschule für Bodencultur“, šum. akademiju u Schemnitzi, šum. odsjek na polytechnici u Zürrichu i Stockholm, Nancyu i Petrogradu.

Kako se iz toga vidi, predaje se šumarstvo na svih mogućih visokih školah, ali još najviše na akademijah. Njemačka je počela uvadzati, kako sam to već spomenuo — šumarske odsjeke na univerzi, dočim Austrija misli podieliti svršenim slušateljem šumarstva sva prava svršenih slušatelja univerze, te na taj način školu kao samostalnu strukovnu i nadalje zadržati. Sami slušatelji te visoke škole imaju već sva prava, što ih universitetlje uživaju, a oni slušatelji, koji se kašnje učiteljskom zvanju na zavodu posvete, imaju sva prava svršenih slušatelja univerze, koji su postigli naslov „doktor“.

Na svih navedenih zavodih zahtjeva se kao prednaobrazba matura gimnazije, realke ili realne gimnazije.

Pošto smo se mi već za maturu odlučili, morali bi se još odlučiti za akademiju ili sveučilište: Zagreb ili Križevac!

Istina je, u Zagrebu bi se šumari više svjetski naobrazili, nego u Križevcima, ali što se tiče same struke, bilo bi svejedno, postojao šumarski odsjek na sveučilištu u Zagrebu ili šum. akademija u Križevcima u rangu univerze. To nam posvijedočavaju druge zemlje u kojih ima šumarstvo na univerzi i na akademiji, a slušatelji u oba zavoda dobro napreduju. Troškovi kod ovog pitanja ne mogu doći u obzir, jer svaka zemlja, koja za prosvjetu svojih sinova više žrtvuje, ima od njih kašnje i više koristi, te joj se trošak opet naknadi.

Važnije je pitanje o osamljenju učenika i učitelja. Odkinuti od sljedbenika drugih znanosti ne mogu se ni jedni ni drugi sa sebi ravnimi porazgovoriti, te se na taj način na čas oslobođiti strukovnoga posla. Češće ekskurzije slušatelja i šiljanje profesora za vrieme praznika u strane zemlje na proučavanje, odmoći će ovomu zlu. Dobro bi bilo, da se u Križevcu samomu namjesti više oblasti, te na taj način stvori više inteligencije.

U malom gradu rijedko je gdje naći dovoljno liepih stanova za slušatelje i profesore. Ova mana, koja može često vrlo štetno uplivati na napredak učenika, dade se odstraniti jedino voljom kućevlastnika. Koliko sam čuo o požrtvovnosti Križevčana mislim, da bi oni ovaj uvjet vrlo rado izpunili. Kako u svakom gradu, tako i u Križevcima morala bi se sagraditi gradska zabavišta: kazalište, kavana i slično, a ako je to nemoguće, morao bi zavod pružiti priliku slušateljem, da se malo raztresu. Sgodno sredstvo bila bi poduka u jahanju, koje je i onako važno za šumare, zatim u gombanju, mačevanju, vožnji na bicyclu, plivanju, sklizanju i slične zabave, kojima se tielo jači.

U Nemačkoj se je većina strukovnjaka dapače i samih profesora izrazilo za predavanje na univerzi s razloga, što na akademijah profesori samo tako dugo ostaju, dok ne bude mjesto prazno na univerzi. Tim se mjenja prečesto učiteljsko osoblje, koje je i onako većinom složeno iz mladih još neprokušanih sila. Ovaj nedostatak ne može kod nas doći u obzir, jer na jugu neima sveučilišta, na kom bi se predavalno šumarstvo. Pošto dakle ta važna, dapače najvažnija mana njemačkih šum. akademija kod nas neobstoji, opravdana je zamisao o utemeljenju akademije u Križevcima podpunoma: profesori će s vremenom postati izkusni, te zadovoljavati svim na njih stavljenim zahtjevom.

Pošto se neuvidja do danas prednost sveučilišta ni akademije, jer bi se mane i jednog i drugog zavoda lahko odstraniti dale, mislim, da bi najbolje bilo ostaviti šumarski zavod ondje, gdje je i sada, naime u Križevcima. Zavod bi se morao podići na akademiju,* te prama tomu providiti učiteljskim silama. Profesori za šumarsku struku imali bi rang sveučilištnih profesora dočim bi profesori temeljnih znanosti, pošto su i onako ospozobljeni za srednja učilišta i predaju na gospodarskom odjelu zavoda, bili u rangu profesora srednjih

* Ime „akademija“ moglo bi se zadržati, jer je obće poznato, ali rang škole same bio bi jednak univerzi.

učilišta. Svakih 10 ili 20 godina morao bi se po koji bolji slušatelj ili asistent poslati na koju drugu školu, da kroz sve tečaje polazi predavanja, ista po mogućnosti zabilježi, ter onda možebitne reforme u predavanju na akademiji kod nas predloži. Tim bi se naš zavod od vremena do vremena pomaknuo u savršenosti napred, ako bi slučajno gdje gdje zaostao.

S vremenom t. j. onda, kad naše šumarske prilike podpunoma poznate budu, nećemo se trebati oslanjati više na tuđe zavode i tuđa iztraživanja, nego ćemo na jugu stvoriti šumarski zavod, koji će moći za uzor služiti svim zavodom šumarskim, koji će se tekom vremena na jugu Evrope osnovati. Do toga vremena biti će i naša Atena — Zagreb — malko veći nego što je sada, moći će uzdržavati ne samo tri fakulteta, nego sva četiri; do toga vremena trebat će i naši susjedi malo više šumara, nego što ih sada žalivože trebaju, biti će po tom i malo više slušatelja šumarstva, a ako im bude Križevac pretjesan, neka se razdieli predavanje na dvoje i utemelji nova šumarska akademija u Zagrebu, za kojom sada već mnogi čeznu!

Na akademiji upravlja direktor, kojega imenuje zemaljska vlada. Pošto je to doživotna čast odnosno čast, koju dotičnik uživa sve do umirovljenja, nije ni izbor osobe za tu čast tako lagan. Strukovna naobrazba, praktična sposobnost, ugled medju vanjskim šumari, ugled medju profesori, čvrst značaj i takt za upravljanje zavoda jesu sposobnosti, koje direktora riesiti moraju.

Hoće li se svake godine birati rektor poput na univerzi ili izabrati direktor, ovisi o mjerodavnih faktorih. Za samo šumarstvo neima ta stvar никакove važnosti.

Njekoji profesori običavaju njekoje partije razvlačiti na daleko i široko, dočim druge samo letimice prodju. Pita li vladin izaslanik na izpitu, mora se čuditi, da učenicikadkada sasvim jednostavne stvari neznaaju. Potrebito je dakle predavanja ograničiti osobito ona iz temeljnih znanosti. Na koji način se dadu predavanja indirektno ograničiti, opisat će kašnje u poglavju „o izpitih“.

Promotrimo li naše šumarske prilike, uvidit ćemo takodjer odmah, da je utemeljenje akademije neobhodno nuždno.

Sjeverni dijelovi Evrope obiluju crnogoricom, dočim južni imaju ponajviše listača, ponajpače dubrava. „Bog je najprije sebi bradu stvorio,“ veli naša poslovica. Zato Njemci i udešavaju svoja šumarska predavanja prama svojini šumarskim prilikam, te onda ako im pretekne vremena, osvrnu se ponješto i na šum. prilike drugih zemalja. Iz toga sledi, da bi se u južnoj Evropi navlastito za zemlje: Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju, Istru, Bosnu, Hercegovinu, Srbiju, Bugarsku i t. d. morala utemeljiti šumarska akademija, kojoj bi bila zadaća njegovati šumarsku znanost prama šum. prilikam balkanskoga poluostrva. Ta akademija morala bi se utemeljiti u Hrvatskoj kao najprosvjetljenijoj zemlji na slavenskom jugu i to kako sam prije spomenuo u Križevcu, upotrebitv za nju sve dosada za šumarski zavod u Križevcima rabljene sgrade, vrtove i t. d. Nedvojbeno je, da bi se broj slušatelja podvostručio, jer bi dolazili slušatelji

iz navedenih zemalja, a učili bi mnogo laglje na poznatom im hrvatskom jeziku, nego na njemačkih školah rabećem se njemačkom.

Glavni program predavanja imao bi se uzeti sa akademije u Schemnitzi, jer bi tim omogućeno bilo primanje slušatelja naše akademije u državnu službu, što do sada nije bilo s razloga, što se na našem sadašnjem križevačkom zavodu nepredavaju oni predmeti ni u onom obsegu, kao na spomenutoj akademiji.

S akademijom mogla bi se spojiti lugarnica, koju bi uzdržavala zemlja. Tim bi bila pružena prilika mladim šumarom, da nauče upućivati lugarsko osoblje u izvršivanju dužnosti.

Napokon bi popriječno dobili vrstnije šumare, koji bi brzo potrebito im praktično znanje naučili i koji bi u ljudskom družtvu zauzimali položaj, odgovarajući ostalim slušateljima sveučilišta.

4. Trajanje, način i obseg predavanja.

Trajanje akademičkih predavanja moglo bi biti dvo- ili trogodišnje.

Dvogodišnje predavanje po mom mišljenju i osvjedočenju nebi bilo nikako dovoljno, o čem nas pogled na ovdje sastavljenu skrižajku o neobhodno nužnih predmetih odmah osvjedočiti može (vidi skrižaljku na str. 484.). Jedino kada bi odpalo predavanje temeljnih znanosti, bez kojih ali šumarstvo obstojati ne može, te se odmah počelo sa predavanjem strukovnih predmeta, moglo bi se predavanje svršiti u dvie godine. Slušatelji bi u te dvie godine ipak morali svladati ogromni material, te neprekidno raditi, ako bi za dobe izpita načinili htjeli. Bolest ili ini koji uzrok na pr. vojna vježba, koji bi slušatelja samo mjesec ili dva dana od posla suzdržao, onemogućio bi mu pravljenje izpita. Iz izkustva je poznato i samim čitateljem, da se vrlo težko onaj odlučuje na pravljenje izpita, koji ga za dobe načinio nije. Na taj način obilovao bi zavod „starimi djaci“ kao sredovječne njemačke škole. Ne samo da bi ovi zavadjali mладje slušatelje, nego bi i zavod sam gubio ugled, jer bi iz milosrdja prama siedim glavam morali profesori stare djake na izpitih propuštati.

Neprestani posao kroz dvie godine nebi se slagao ni sa akademičkom slobodom slušatelja, osobito kad se uzme u obzir, da slušatelji univerze samo do podne t. j. najviše 4 sata na dan, odnosno 20 sati na tjedan predavanja imadu. Slušatelji šumar. akademije imali bi naprotiv minimum 7 sati na dan predavanja i još k tomu praktične vježbe. Da zadovolje i praksi i predavanju, izostajali bi slušatelji sad s predavanja sad s praktičnih vježba, a to sigurno nebi koristno uplivalo na njihov napredak.

Kad bi slušatelj učio na dan samo 2 sata, a na predavanju sjedio 7 sati u praktičnih vježbah: laboratoriju ili kojem kabinetu 2 sata, imao bi 11 radnih sati na dan, dakle više nego i jedan radnik na svetu!

Uzev na dalje u obzir, da ekskurzije mnogo vremena oduzmu i da se češće puta slušatelju raditi neda, nebi se smjelo od njega zahtjevati, da akademiju u 2 godine svrši.

Slušatelji moraju dakle na akademiji imati po mogućnosti sve pogodnosti sveučilišta, a to je jedino moguće, ako se predavanje razdieli na 3 godine.

Predmeti, koji bi se predavali bili bi obligatni t. j. takovi, koje redoviti slušatelji zapisati moraju i neobligatni t. j. takovi, koje slušatelji po volji zapisuju. Zatim ima takovih predmeta, iz kojih se na izpitih pita i takovih, iz kojih se coloquiji prave prije izpita, ako slušatelj na izpit doći želi, te napokon takovih, iz kojih treba prije izpita dokazati, da ih je slušatelj polazio.

Obzirom na navedeno bili bi predmeti za

I. Tečaj: Obligatni

izpitni predmeti.

Nacionalna ekonomija .	I. sem.	3 sata	II. sem.	3 sata	—
Viša matematika	"	"	4	"	"
Geodezija	"	"	3	"	"
Botanika	"	"	4	"	"
Geologija i mineralogija .	"	"	3	"	"

Predmeti za coloquije.

Kemija (gimnazialci) .	I. sem.	3 sata	II. sem.	3 sata	—
Fizika	"	"	3	"	"

Podpis.

Zoologija (realci) I. sem. 3 sata

Početci opisnoga mjerstva (gimnaz.) II. sem. 3 sata

Agrikulturna kemija I. sem. 2 sata.

Neobligatni:

Pathologija bilina II. sem. 1 sat

Za ove predmete potrebita praktika: Geodetički praktikum i mjerjenje u naravi; botaničko mikroscopiranje i conversatorium, geološke ekskurzije i učenje u sbirci, kemijski praktikum u laboratoriju, risanje iz opisnog mjerstva i risanje planova.

II. Tečaj: Obligatni

izpitni predmeti.

Odgajanje šuma . . .	I. sem.	3 sata	II. sem.	5 sati	—
Čuvanje šuma	"	"	3	"	"
Uporaba šume	"	"	3	"	"
Šumarska botanika	"	"	3	"	"

Predmeti za coloquije.

Meteorologija i klimatologija I. sem. 3 sata II. sem. —

Opisno mjerstvo

Šumsko-kem. tehnologija

Podpis.

Povjest šumarstva II. sem. 2 sata
Repetitorij matematike I. sem. 2 sata
Anatomija drva II. sem. 3 sata

Neobligatni:

Lovstvo (izmjenice visoki i nizki lov) I. sem. 1 sat
Ribarstvo I. sem. 1 sat
Graditeljstvo I. sem. 3 sata, II. sem. 2 sata
Obća mehan. tehnologija II. sem. 2 sata.

Praktika: Converzatorijum za odgajanje šuma, za čuvanje šuma, mikroskopiranje za šumsku botaniku i anatomiju drva, meteorologijski praktikum (poznavanje uporabe instrumenata) i risanje iz opisnog mjerstva.

III. Tečaj: Obligatni

izpitni predmeti.

Pravo	I. sem.	6 sati	II. sem.	4 sata
Računanje vrednosti šuma	" "	3 sata	" "	—
Dendrometrija	" "	3 "	" "	—
Ingenieurstvo	" "	6 sati	" "	—
Uredjenje šuma	" "	4 sata	" "	4 sata
Zagradjivanje bujica	" "	— "	" "	3 "

Podpis.

Organizacija šumarstva II. sem. 3 sata
Mehanična tehnologija II. sem. 4 sata
Gradjenje kanala i mostova II. sem. 3 sata

Neobligatni:

Melioracija I. sem. 2 sata
Encyklopedija gospodarstva I. sem. 2 sata
Odgajanje i uporaba vrba II. sem. 3 sata
Jahanje II. sem. 2 sata.

Praktika: K računjanju vrednosti šuma, u dendometriji, uređenju šuma, risanje iz inžinierstva, zagradjivanja bujica i gradjenja mostova i kanala.

Lagljega pregleda radi evo skrižaljke o predavanju:

I. s e m e s t a r

II. s e m e s t a r

I. s e m e s t a r				II. s e m e s t a r			
Ponedeljak	Utorak	Sreda	Četvrtak	Ponedeljak	Utorak	Sreda	Četvrtak
Kemija	Matematika	Kemija	Matematika	Kemija	Botanika	Kemija	Kemija
Fizika	Savoi za biblioteku	Fizika	Fizika	Botanika	Fizika	Fizika	Fizika
Matematika	Vendazija	Kemijski practicem	Geodazija	Nat. oekon.	Nat. oekon.	Nat. oekon.	Nat. oekon.
Botan. prakti čari	Geodatički practi	Geodatički practi	Geodazija	Nat. oekon.	Geodet, pract.	patologija bilina	Risanje
Mineralogija	Nat. oekon.	Botanika	Mineralogija	Nat. oekon.	Geologija	Geologija	Risanje
Mineralogija	Nat. oekon.	Kemija	Zoologija	Nat. oekon.	Zoologija	Geologija	Zoologija
Meteorologija	Praktična meteorologija	Meteorologija	Praktična meteorologija	Meteorologija	Šumska občva tehnologija	Šumsarska botanika	Šumsarsko inženjersvo
U k o r i š č i v a n j e š u m a	Č u v a n j e š u m a	Odgajanje šuma	Odgajanje šuma	Odgajanje šuma	Č u v a n j e š u m a	Odgajanje šuma	Odgajanje šuma
rep. matemat	Čnv. šuma	odgajajuš šuma	odgajanje šuma	Opisno	Č u v a n j e š u m a	Opisno	Č u v a n j e š u m a
Opisno mjesto odgoj šuma	Odgajene šuma	Op. mjerstro	rep. matem.	Č u v a n j e š u m a	Odgajanje šuma	Opisno	Odgajene šuma
II. j	Practicum za sun. i otomika mikroskopij sun. botanik. Lovstvo	Graditeljstvo obč., tom do podne)	Šum. botanika opisano mjerstro	Opisano	Anatomije drva	Mikroskopi- ranje	Risanje
č a	Melioracija	Ingenjersarstvo i šum. gradit.	Ribarstvo	Anatomije drva	Mikroskopi- ranje	Risanje	Risanje
a	Zakonarstvo	Uredjenje graditeljstvo	Melioracija	Poviest šumarstva	Obća mehan. technologia	planova	planova
j	Razumanje – vrednosti šuma	Ingenjersarstvo šumarstra	Ingenjersarstvo i šum. graditeljstvo	Mechanična tehnologija	Uzgoj vrba	Zakonarstvo gradnja ka- nala mostova	Uzgoj vrba
te	Dendro- metrija	Risanje opis- noga inženjera	U redjevanje šumarstra	U redjevanje šumarstra	Šum. organi- zacija	gradnja ka- nala mostova	Mechanička technologija
c	Zakonarstvo	Zakonarstvo Uredjenje šuma	Zakonarstvo gospodarska	Risanje šum. ingen. i gradit.	Conservaranje	Šum. organizacija	Zagradjivanje buljica
a	Eseklopädie	Rac. vred. šuma	Gombanje	Risanje šum. grad. i ing.	Jahanje	Zagradjivanje buljica	Zagradjivanje buljica
č a	gospodarska	Rac. vrednost suma					

Način i obseg predavanja morali bi se ravnati po programu, kojega odobri kr. zemaljska vlada. Program sam imao bi se sastaviti nakon viećanja enquete, koju bi kr. zemalj. vlada sazvala. U enquetu pako imali bi se pozvati kapaciteti šumarstva u zemlji, zatim mладje sile, koje tek njekoliko godina praktično službuju, te napokon po mogućnosti istom absoluirani slušatelji. Da se taj predmet još svestranije pretrese, moglo bi se od navedenih šumara sazvati takove, koji su s dobrim uspjehom svršili realku i takove iz gimnazije. Enqueta bi imala viećati o svakoj pojedinoj partiji pojedinih predmeta, te izraziti svoje mnjenje o tom, koja bi se partija prama našim šumarskim okolnostim imala razširiti, a koja skratiti.

Samo se po sebi razumije, da bi se program od vremena do vremena promieniti morao, jer bi se njekoje partie usled boljeg upoznanja naših šumskih prilika morale preinačiti.

U glavnom pako imao bi se ravnati program prama svrsi akademije, a ta svrha bila bi „podavanje najsavršenije šumarske znanstvene naobrazbe“. Prama tomu morala bi predavanja obuhvaćati sve predmete, koji su za postignuće te svrhe potrebiti i to u onom obsegu, da ih slušatelj u šest semestara svladati, te po tom akademiju absolvirati može.

5. Izpiti.

Akoprem većina slušatelja radi iz vlastitog nagona, nebi bilo sgorega, kada bi se oni na rad i poticali, jer to bi bilo u interesu sušatelja, a takodjer i u interesu zavoda. Čim vrstniji učenici, tim glasovitiji profesori i tim glasovitija škola!

Za dokaz, da su učenici sibilja marljivo radili i da su predavane predmete temeljito proučili, te po tom sposobni postali za svoje buduće zvanje, postoji na zavodih već od vajkada uredba izpita. Kada su dakle izpiti tako važna uredba, mogli bi se isti nedvojbeno kao vrlo dobro poticalo na rad upotriebiti. Dva su načina, na koja se taj cilj postići može i to osobita strogost kod pitanja na izpitu i sgodan poredjaj izpita medju semestri uz primjerenu strogost kod pitanja.

Predpostavili smo na našoj akademiji slobodu predavanja i slobodu učenja, te s toga nebi mogli, a niti smjeli braniti slušateljem, da se za jedan predmet ili za koju partiju iz istoga više zanimaju, nego za koji drugi predmet ili koju drugu partiju, jer baš na akademiji ima slušatelj prilike, da se u predmetu, koji ga osobito zanima izviešti, te ga kasnije kao strukovnjak koristno upotriebi.

Kako su razni ljudi različite čudi, biti će i na našoj akademiji s jedne strane slušatelja raznog temperamenta, te će jedan radje učiti njekoje predmete potankosti gdjekojih predmeta, nego druge predmete i obćenite stvari, dočim će s druge strane biti i eksaminatora, koji će pitati potankosti i takovih, koji će više obćenito pitati.

Uzmimo, da je slušatelj vrlo marljiv, ali da voli učiti potankosti njekojih predmeta, dočim druge predmete obćenito prouči, pa neka se sastane na

izpitu s eksaminatorom protivnog temperamenta; njihovi nazovi neće se slagati, a posljedica će biti, da će slušatelj slabo ili nikako proći.

Ta razlika temperamenata pokazat će se još većma medju slušatelji, koji su naučni na pitanja profesora i eksaminatora, koji pitanja sgodno stavljati neznadu. Koliko i koliko prilično dobrih učenika samo s toga na izpitu padne, što eksaminator ima osobitu pasiju znanstvene doskočice pitati ili kako se obično veli „motati“ kandidata. Takova jedva znanstvena doskočica je pitanje: za koje vrieme odpadnu češeri sa jele; ako slušatelj momentano se nesjeti, da češeri neodpadaju, nego samo ljske, pak naprsto veli za 1 god. dana, reći će eksaminator, da nevalja i zabuna je gotova. Slično pitanje je iz meteorologije: U koliko satih izlazi sunce na sjevernom polu 1. listopada? Učenik mnijuć, da je to predavano, ali da on čuo nije, zaboravi posvema, da sunce šest mjeseci sija na polu, a šest mjeseci da je noć, te ili šuti ili se upusti u pogadjanje.

Uvaži li se napokon okolnost, da mnogi učenik dobije na izpitu tako zvanu „tremu“, premda je inače marljiv bio, čini mi se, da osobita strogost kod izpita nebi uspješno djelovala kao poticalo na rad, jer saznavši slušatelji, da koji eksaminator na izpitu „mota“, osalone se iz njegovog predmeta na sreću, a uče one predmete, koje će prama svomu temperamentu lakše odgovarati.

Strogost je opravdana samo kod pitanja onih slušatelja, koji su sibilj predavanja nemarno polazili, jer glas zavoda i interes struke zahtjeva, da nevredni na izpitu s lahke ruke ne prodju. Primjetiti mi je ali ovdje odmah, da mnogi slušatelji mnogo lakše iz knjiga uče, nego po predavanju, te s toga kod kuće ostanu i uče iz knjiga, dakle se medju marljive učenike ubrojiti moraju. Pošto ali tu marljivost većina učenika, koji nemarno predavanja polaze, ne posjeduje, opravdava se strogost, koja se kod nemarnih učenika upotrebiti ima.

Iz navedenoga sledi, da bi osobita strogost samo onda kao poticalo umjestna bila, kada bi svi slušatelji i svi eksaminatora jednakog temperamenta bili, pošto ali to ne postoji, moramo potražiti na poticanje drugo sredstvo, a to je zgodno poredanje izpita medju semestre.

Ako je već njetko dužan njekoga uzdržavati da radi, ima nedvojbeno i pravo, da zahtjeva dokaz njegovoga rada. Na akademiju dolazilo bi slušatelja (i to razmjerno velik broj), koji bi uživali podpore i stipendije što zemaljske vlade, što opet imovnih občina, a ove su zakonom obvezane zahtjevati od slušatelja, da prave izpite, koloquije i t. d., da iz njih prosuditi uzmognu, je li slušatelj dalje podpore vriedan ili ne. Pošto se podpore običavaju dieliti na početku svake godine, to je i najzgodnije vrieme za izpite svršetak svake godine, jer onda slušatelji mogu svjedočbe o svojem prošlogodišnjem uspjehu odnosnoj oblasti predložiti, koja im je podporu dala. Ovo doba za pravljenje izpita je sgodno i s drugih razloga. Ako učenik radi ciele godine, neće se žacati poći na izpit na koncu iste, tim više što zna, da bi inače mogao u nauchih zaostati. Na pravljenje izpita potiče ga takodjer i njegov ponos, koji mu nedopušta, da za svojimi kolegami zaostane i kasnije izpit s mnogo mlađimi od sebe pravi.

Posle ovoga držim, da bi bilo suvišno navadjati, u koje doba se izpititi prave na drugih akademijah. Netom spomenuti poredjaj izpita nalazi se od preklani na visokoj školi za zemljotežtvo u Beču, te se je već u dve godine što obстоji, vrlo dobrim pokazao, jer je nestalo „starih djaka“, koji su ohrabreni novom uredbom zadnje sile naseli, izpiti položili i razišli se širom bieloga sveta.

Prvih 15 godina obstanka spomenute visoke škole bio je diplomni izpit, koji se je dielio u dve polovice, a kasnije su uvedena (8. prosinca 1881.) i dva državna izpita. Prvi državni izpit i prva polovica diplomnog mogli su se praviti nakon trećeg semestra, a drugi izpit nakon 6 semestra.

Već s toga, što nikakove bitne razlike medju obje vrsti izpita bilo nije (osim da se je za diplomni izpit veća taksa plaćala), nije ova uredba dobra bila. Glavna mana te uredbe postojala je ali u tom, da su prvi izpit državni i prva polovica diplomnog izpita padali za vrieme predavanja. Marljin učenik nerado je izostao od predavanja, te je izpit od dana do dana odgadjao, što mu je lagano bilo, kada termina stalnih bilo nije. Napokon je pravio ili nepravio izpit na koncu četvrtog semestra. Posljedice toga odgadjanja bila je, da su slušatelji većinom prve godine počivali, te istom druge godine posla se prihvatali, te na vrat na nos radili su, da skuju izpit.

Pošto svaka nova metoda ide za tim, da čovjeku učenje olakša, pokazala se je nova metoda za pravljenje izpita vrlo sgodnom, jer su državni izpiti učestali, a diplomni se mnogo manje prave, dočim toga prije nije bilo. Novi poredjaj izpita je po tom potakao slušatelje na rad.

Svaki državni izpit ima sada tri termina: srpanj, listopad i siečanj. Ako slušatelj nenačini izpita, ne gubi godinu dana, ali mora čekati do slijedećeg termina. Jasno je dakle, da će iole marljin učenik nastojati, da u najkraćem roku svojoj dužnosti zadovolji, a to mu neće ni težko biti, jer su predmeti sada na tri izpita razdzieljeni. Prednost leži već u tom, što izpiti padaju u vrieme, kada neima predavanja ili barem dok još mnogo predavano nije.

Svaki slušatelj, koji je polazio za izpit propisane predmete, položio za dotični izpit potrebite coloquije i udovoljio praktičnim vježbam, ima pravo biti pripušten k izpitu. U tu svrhu zamoli on dozvolu od proferskoga sbara, koji mu osam dana prije izpita obznani, da li je k izpitu pripušten ili ne, te mu opredeli, ako je k izpitu pripušten, dan izpita.

Eksaminatore za izpit imenuje zemaljska vlada izmedju profesora zavoda, sveučilištnih profesora ili strukovnjaka i to obično za svaku hrpu po jednoga. Već prije toga imenovala je vlada predsjednie izpita izmedju profesorskoga sbara, a obično je predsjednik I. izpita rektor ili u našem slučaju direktor. Izpiti traju za pojedinog učenika maximum 2 sata. Nijedan slušatelj nemože biti od izpita oprošten.

Predmeti se prema množini gradiva razdiele na tri diela t. j. na tri izpita. Prama tomu bili bi predmeti za

I. državni izpit: Viša matematika, geodezija, botanika, geologija i nacionalna ekonomija. Za taj izpit moraju položiti prije gimnazijalci colloquium iz kemije, a svi slušatelji iz fizike. Osim toga moraju pridonesti gimnazijalci dokaz, da su slušali opisno mjerstvo (početke), a realci, da su slušali zoologiju i kemiju;

II. državni izpit: Odgajanje šuma, čuvanje šuma, uporaba šuma i šumarska botanika. Svi slušatelji imaju k molbenici priložiti colloquialne svjedočbe iz agrikulturne kemije, klimatologije, opisnog mjerstva i šumsko-kemijske tehnologije. Svi moraju imati takodjer podpis iz povjesti šumarstva i anatomije drva.

III. državni izpit: Pravo (zakonarstvo), računanje vrednosti šuma, uređenje šumskog gospodarstva (dendrometrija, uređenje šuma), šumsko graditeljstvo i ingenieurstvo i zagradjivanje bujica. Podpis, da je slušao organizaciju Šumarstva, mehaničnu tehnologiju i gradjenje kanala i mostova.

Za svaki državni izpit dobije slušatelj posebnu svjedočbu, u kojoj je nazačeno vrieme, kada je izpit položio i redovi, koje je iz pojedinih predmeta dobio. Osim toga su naznačeni redovi iz predmeta, koje je učenik coloquirao, a u svjedočbi trećega izpita takodjer red iz risarskih radnja.

Možebit će se naći ljudi, koji će prigovoriti upisivanju redova za pojedine predmete s razloga, što mnogima nebi bio loš red iz kojeg predmeta u svjedočbi mio. Ako mu nije loš red mio, trebao je bolje dotični predmet proučiti, da dobije bolji red, a ne da kasnije dodje na pr. k reambulaciji medja, a mjeriti nezna ili da dodje k sadjenju šuma, a nezna kako se sadi. Ovo je dobro za privremene službe, jer na pr. imovna občina želi kultivirati znatne površine, a neima dosta osoblja, pa s toga mora uzeti privremeno vježbenika. Ako nebi u svjedočbi pisali redovi o pojedinih predmetih, moglo bi se dogoditi, da dobije takvog vježbenika, koji se za taj predmet nezanimira. Tim bi štetovala občina, a za slušatelje bi se reklo, da ne uče, ne gledać na to, da ovaj taj predmet proučio nije.

Na koncu moram se dodirnuti i tako zvanih strogih ili diplomnih izpita. Po mojoju sudu bili bi ovi izpiti suvišni, kad već imamo državne, već s toga razloga, što se veli, da profesori propušćaju slušatelje zato, što su izpit dobro platili, te se na neki način tim baca ljaga na profesorski sbor. Po istini govoreći, težko je pojmiti u čem se sastoji strogost tih izpita. Profesor neće nikada svoj način pitanja za volju izpita promieniti, a mora se uzeti u obzir, da popriječno dodju učenici jednake naobrazbe i jednake volje za rad, pa što jedan nauči za tri godine može i drugi. Pošto pako jedan nema više vremena za učenje, nego drugi, ne može jedan toliko od drugoga više naučiti, da bi mogao polagati stroge izpite t. j. takove izpite, za koje se zahtjeva više, nego što se je predavalio.

Obično se dogadja, da bogatiji prave diplomne izpite, jer imaju više novaca, dočim siromašniji, akoprem bi možebit bolje strogi izpit načinio, nego onaj, pravi državne izpite, jer su jeftiniji. Iz toga nastane prepiranje među sluša-

telji sami, koja prepirkia napokon u javu prodre, a trpi sam zavod najviše, a kako i nebi, kad sami njegovi pitomci okolo pripovjedaju, da je državne izpite lako načiniti, dočim su strogi izpiti već po imenu strogi. Drugi opet vele, da su državni teži, a diplomni da su mačji kašalj. Ova razlika bi bila onda donjekle opravdana, kad bi se za diplomne izpite zahtjevala najprije barem jednogodišnja praksa, jer onda bi slušatelji, koji ih polagati žele, sibilja imali više vremena za čitanje diela, te po tom mogli nješto više naučiti od onih, koji prave izpite državne u 3 godine.

6. Praksa.

U njekojih pokrajina zahtjeva se za šumarski studij praksa prije i poslije polazka akademije, a u drugih samo poslije studija.

Praksa prije polazka studija je u teoriji vrlo dobra, te se s mnogo strana i preporuča. Ona bi imala biti na njeki način uvod u šumarstvo. Mnogi mladići bi u toj predpraksi učio poznavati ljepote i potežkoće šumarskoga zvanja, te mu se na temelju vlastitog izkustva nebi težko bilo odlučiti, da ostane ili ne ostane kod šumarske struke. Na taj način dobili bi šumare, koji bi dušom i tielom uz svoje zvanje prirasli, to je istina, ali uzmemli u pretres potežkoće, koje su s pedpraksom skopčane, nećemo joj sigurno u prilog govoriti, makar da je u teoriji opravdana. Dvanaest godina probavi slušatelj u srednjoj školi, tri godine na zavodu, a dve godine u praksi poslije svršetka akademije. Pri-brojimo li još k tomu jednu godinu, koju većina slušatelja kao dobrovoljci u vojničtvu probaviti moraju, imamo već punih 18 godina, kroz koje se šumar proturati mora, da do starnoga kruha dodje. Po mojem mnjenju nebi bilo nikako ljudski naprtiti slušatelju još godinu ili dve predprakse tim više, što on znanje, što bi ga u predpraksi stekao, može vrlo lako i za kratko vrieme u praksi poslije studija nadoknaditi. Kada bi se s praktikantom u predpraksi onako postupalo kako to teorija predprakse zahtjeva, neka bi bilo, ali po pri-povedanju kolega iz austrijanske polovice monarkije postupa se u istinu s njima gore, nego sa dnevničari. Kad je tomu tako, onda je svakako izgubljeno vrieme, što ga stušatelj u praksi provede.

Praksa poslije svršenih studija zahtjeva se u svih zemljah i to za sve struke. Ova praksa je uvedena zato, da se slušatelj praktično donjekle uyežba u onom, što je teoretično naučio, te se pripravi za praktično-teoretični izpit. Prvo vrieme svoga namještanja, naime za vrieme prakse poslije studije morali bi se slušateljem povjeravati svakovrstni poslovi, šumari bi im morali od temelja tumačiti kod njih uobičajene metode itd. jer samo na taj način polučiti će se praksom onaj cilj, koji se postignuti, želi naime, što svestranija praktična na-brazba.

O svom radu u praksi morali bi slušatelji voditi dnevničke, u koje bi bilježili sva opažanja na polju šumarstva, što su ih doživjeli u svojem reviru, morali bi bilježiti sve prednosti i nedostatke pojedinih metoda, koje su pri poslu upotrebljavali, te podjedno navesti, koje bi metode možda prikladnije

bile, i zašto bi prikladnije bile itd. Te dnevnike imali bi slušatelji predložiti povjerenstvu praktičnih izpita, koje bi se osvjedočilo o zrelosti mišljenja pojedinih vježbenika, ocenilo ih, te ih onda odstupilo šumarskoj akademiji. Makar da dnevničari nebi sadržavali bog zna kakovih velevažnih stvari, ipak bi bili od neprocjenjive važnosti, jer bi iz njih mogli profesori skupljati material, na temelju kojega bi naša akademija postala osebujnom akademijom južnih zemalja Europe. Iz toga materiala naime — predpostaviv saviestno pisanje vježbenika — uvidili bi profesori, koje partie predmeta kod predavanja treba razširiti, a koje opet skratiti, te bi na taj način razlikovalo se program naše akademije od programa drugih akademija sjevernih dijelova Europe, a sama akademija postala uzgojilištem šumara za južne zemlje, jer bi mladići južnih zemalja, uvidiv da se akademija naša specijalno brine za promicanje šumarstva na jugu, radje na njoj šumarstvo slušali, nego na akademijah Njemačke, kojih se profesori jedva na naše šumarske prilike osvrnu.

Trajanje prakse poslije studija odabранo je obćenito na dve godine.

7. Praktični izpit.

Praktični izpit može se njekim načinom smatrati jednim dijelom svih državnih izpita, jer slušatelj nā njemu odgovara sve predmete obzirom na njihovu praktičnu vrednost. Iz potonjega sledi dakle, da imaju pravo pitati na ovom izpitu samo oni strukovnjaci, koji se sami praktičnim radnjama bave, jer njima je poznato, što slušatelj za dve godine prakse naučiti može. Pošto se ali sasvim praktični izpit ni pomisliti nemože, moraju se izabrati dakle kao examinatori takovi strukovnjaci, koji se osim praksom, takodjer i literaturom bave. Examinatora osim toga moraju riesiti sposobnosti profesora, naime, on mora „znati pisati“, mora biti pravedan u dosudjivanju ocjena, a što je glavno, mora si znati promisliti svoje doba za vrieme prakse, te prama tomu prosuditi, kakova pitanja da kandidatu dade.

Akoprem se na prvi mah čini, da je ovim zahtjevom vrlo lako udovoljiti, ipak se u izboru examinatora pogriješi, odnosno examinator neshvati svoju zaduću, pa makar on bio neznam kako vrstan strukovnjak.

Samo se po sebi razumije, da i examinator prije izpita pojedine partie pregledati mora, jer uz silni posao, što ga kao strukovnjak obavljati mora, ne može sve naučeno u glavi zadržati, a kadkada ni vremena nema zaboravljeno opet repetirati, ali on nebi smjeo kandidata pitati najmanje potankosti, što ih je čitao, jer i kandidat uz posao, što ga u praksi obavlja, nemože sve predmete temeljito proučiti odnosno opetovati.

Na praktičnom izpitu moraju se pitati jedino strukovni predmeti, a pitanja, osobito pismena, moraju biti čim obćenitija, da kandidat predmet, izcrpiti može.

Pošto su već i onako redovi za pojedine predmete zabilježeni u svjedočbah o državnih izpita, nebi trebalo u svjedočbi o praktičnom izpitu redove iz poje-

dinih predmeta opel opisivati. Dovoljno je naznačiti uspjeh osposobljenja s obćenitimi redovi: veoma dobro, dobro ili dovoljno osposobljen.

Svaki izpit, što ga slušatelji akademije prave, može se opetovati tri puta; treći put jedino s dozvolom visoke kr. zemaljske vlade. U svjedočbi bi se imalo opetovanja izpita naznačiti.

Dodatak:

Kada sam već kod razpravljanja šumarske nauke, nemogu mimoći još jednoga pitanja, koje je u posljednje doba mnogo prašine uzvitlalo, i koje stoji u uzkom savezu sa šumarskom naukom. To je pitanje o akademičnom naslovu.

Prije nego počnem razvijati moderne nazore o podieljenju toga naslova, moram se osvrnuti u njekoliko rieči na onu lanjsku i predlanjsku hajku za naslovom, koja se je u Šumarskom listu podigla bila, tim više, što je, ako se nevaram i uredništvo Šumarskoga lista bilo pozvalo slušatelje visoke škole u Beču, da svoje mnjenje o toj „borbi za naslov“ izjave. Da sa je borba vodila onako, kao što bi se bila morala voditi, bilo bi došlo do izjave, ali ovako mogu reći ono, što bi i drugi moji kolege rekli: S vadi le se ze be za t u dje p r o s o. Ciela razprava po mom mnjenju nije imala nikakvoga temelja, niti ikakve svrhe. O čem se je pisalo? o ničem, Kako se je pisalo? da bog oslobođi! Praznu slamu mlatiti nismo htjeli, a pravdati se za ništa, a još k tomu za drugoga takodjer ne. Veli se, da su križevčani zahtjevali naslov, a da visokoškolci nisu na to pristali. Kakov je taj naslov po svojoj naravi; da li su s njime skopčana kakova prava, da li je taj naslov samo zato, da se njim šumari — križevčani — služiti mogu kao što se služe realci i gimnazijalci naslovom maturant, ili je to naslov, koji ima istu vrednost sa naslovom „Doctor“, o tom svem negovori nijedan članak. Iz razprava dalo se je razabratiti, da se radi o njekakvom naslovu, koji se uslijed postignute naobrazbe dobiti ima. Kakova je to naobrazba, neveli takodjer nijedan članak, ali zato ipak svaki članak sadržaje rieč naobrazba po stotinu puta. U koliko sam ja iz članaka razabratiti mogao, pravda se je vrtila najviše oko naobrazbe, ali ne oko naobrazbe u naucih, nego o finoci u kretanju, finoci u društvu i življenju itd. a ti predmeti nespadaju никакo u šumarske stvari ni najmanje, jer čovjek može biti fin, ali uz to biti velika bena, dočim naobražen čovjek nemože biti bena, ali može ako je u sgodnim friliskama odrastao biti fin. — Iz svega toga proizlazi, da nismo imali našto odgovoriti, jer ciela razprava ob tobožnjem naslovu ticala se je jedino uljudnosti, uglađenosti ili kako oni vele naobrazbe pojedinaca, o kojoj mi nemogosmo suditi, jer većinu pisaca poznavali nismo.

Ako su križevčani zahtjevali akademički naslov — o čemu ali dvojimo — onda su zahtjevali nješto nemogućega, jer akademički naslov može dobiti samo onaj, koji je polazio u akademičkom stupnju stojeci zavod i položio propisane izpite. Ima doduše samouka t. j. takovih ljudih, koji se iz osobitog veselja knjigom bave, te se iz pojedinih predmeta vrlo izobraze. Dodju li ti ljudi na *

glas kao vrlo učeni, onda im koje sveučilište, a to su vrlo riedki slučajevi, podieli izvanredni naslov doktora. Oni sami ali na temelju svojega znanja nemogu zahtjevati akademičkoga naslova, pa makar da nisu mnogo više znali, nego akademičari, niti jim je universa dužna taj naslov dati.

Križevčani su po svoj prilici zahtjevali njekakov naslov u svrhu, da svoju struku tim naslovom označe — ali taj naslov nebi bio akademički naslov, niti bi s njim bila skopčana prava akademičkog naslova — a takov naslov kao što su ga oni valjda zahtjevali, imali su i pravo zahtjevati, te od strane akademičkih gradjana u obće dakle niti od šumara akademičara nije proti takvomu naslovu smjelo biti prigovora.

Sve kada bi Križevčani i zahtjevali akademički naslov: to objektivno govoreći nebi umjesno bilo, već šumarske kolegialnosti radi, da proti tomu prvi ustanu šumari akademičari, jer našlo bi se već drugih akademičara, tehničara ili univerzitetlija, koji bi svoj glas digli proti podieljenju akademičkog naslova slušateljem jedne srednje škole.

Toliko rieti o toj ljutoj borbi, a sada se vratimo na našu razpravu.

Pripada li absolviranim slušateljem tehničkih visokih škola akademički naslov? Prije nego ćemo izreći sud o ovom pitanju, moramo obćenito promotriti one faktore, koji su za podieljenje naslova i one koji nisu za podleđenje.

Univerza, koja već od vajkada postoji, dobiva slušatelja sa gimnazijom, dočim tek u najnovije vrieme nastala tehnika dobiva slušatelje sa realskom prednaobrazbom. Mislim da će k jasnoći same stvari mnogo doprinjeti kratka poviest svih čotiriju vrstih tih zavoda.

1. Gimnazija zasnovana je još u starom vieku, a značila je u početku mjesto, gdje su se mladići gombali a kasnije učionu u kojoj su se mladići pripravljali za učenje filozofije. Nastavni jezik bio je grčki. Za vrieme protestantizma bje uveden latinski jezik kao nastavni, ali se je još uyeik i grčki učilo. Učenici su blli preobterećeni, jer su morali previše na pamet učiti, zato bje ponukom Komenskoga, Ratkea i Rouseaua uvedeno učenje praktičnih predmeta na temelju zorne obuke. Nastavni jezik bio je materinski jezik, a stari jezici učili su se vrlo malo. To je doba, u kom se je gimnazija sasvim približila bila kasnije nastavšoj realci. I opet se je pokazala potreba za starimi jezicima, te su se praktični predmeti morali izbaciti, a uvesti opet učenje grčkog i latinskog jezika. Podjedno bje odlučeno, da je svrha gimnaziji uzgajati mladiće za sveučilište.

2. Realka. Uteteljenje iste pada u prvu polovicu 18. stoljeća. Pro vrieme predavalni su se samo praktični predmeti, a s vremenom se je to predavanje pretvorilo u teoretično.

Prvobitni karakter srednje škole bio je podieljenje obće naobrazbe. Kako se iz navedenog ali vidi, promienio se je taj prvobitni karakter srednje škole osnutkom realke sasvim, jer se sada neda objektivan sind izreći o tom, koja od obiju škola podieljuje obću naobrazbu. Njekoji predmeti predavaju se i u realci i u gimnaziji, dočim svaka škola ima opet svojih specialiteta: gimnazija

latinski i grčki, a realka risanje, descriptivnu geometriju, kemiju i koji moderni jezik. Dan danas je upravo nemoguće kazati, koji od ovih predmeta više vredne za obću naobrazbu tim više, što i definicija pojma „obća naobrazba“ ovisi o subjektivnom mnjenju pojedinca. Fakat je taj, da obje škole teoretična predavanja imaju, da su na istom stepenu i da je razlika u predavanju nedvojbeno samo stoga nastala, što je jednomu čovjeku nemoguće sve predmete, koji su za obću naobrazbu potrebiti, proučiti.*

Realka se dakle nesmije smatrati kao nješto posebnoga od gimnazije, niti obratno, nego se obe imaju smatrati tako kao njeka cieost, kao jedna duša u dva tiela. One su obje današnjem kulturnom Ijudstvu potrebite kao za hodanje obje noge čovjeku. Ako dakle realka ništa drugo nije, nego prama zahtjevom velikog diela pučanstva modificirana gimnazija* i obratno, onda bi se i učenici realke morali pustiti k studijam na sveučilištu, a gimnazijalci na tehničkim školam, pa makar se oni služili tim pravom ili ne. —

Kada smo ovako riešili pitanje o srednjih školah, biti ćemo brzo gotovi sa visokimi školama: univerzom i tehnikom.

Sveučilište = universität. Postanak univerza pada u 9. stoljeće. Kako u ono doba nije bilo mnogo učenjaka, skupljali su se stranci iz svijuh zemalja samo na njekojih mjestih da uče. Ti stranci — scholares fo-rentes — nisu imali u tudjih zemljah nikakvih prava, ali su si s vremenom izvođili privilegija, na temelju kojih su dobili ista prava kao gradjani. Na njekojih mjestih odlučivali su slušatelji sami o svih pitanjih kao na dr. na glasovitom njegda sveučilištu u Bologni, dočim su opet na drugih univerzah imali veliki upliv crkvene ili svjetovne vlasti. Dan danas su stara prava univerze jako okrnjena, samo je još ostala samostalnost u nutarnjoj upravi. —

Svaka univerza dieli se na četiri fakulteta: filozofiski, juridički, teoložki i medicinski.

Tehnika. Kada se je počela industrija i promet dizati, pokazala se je potreba za takovimi visokimi zavodi, koji bi naobražavali više za praktični život. God. 1795. utemelji se u Parizu Ecole polytechique, koja bi bila imala gornjoj svrsi udovoljiti, a dielilo se je u više. Sva predavanja imala su s početka praktični smier, ali kašnje kada je material skupljen i sistematično poredan bio, dobila su predavanja znanstveni karakter. U to bje izumljena i diskriptivna geometrija — stup današnje tehnike. Naravoslovne i matematične znanosti dotjerala je tehnika doskora na takov stupanj savršenosti, da je i nehoteć nastalo pitanje, koji je zavod viši: tehnika ili univerza?

* Da je ova moja tvrdnja podpuno opravdana, vidi se i iz toga, što u novije doba — od kada je još veća naobrazba iz pojedinih predmeta potrebita — mnogi zahtjevaju trostruko dijeljenje srednjih škola i to na odjel starih jezika, odjel novih jezika i odjel matematično-naravoslovni, glavni predmeti odjela predavalci bi se obsežnije, nego do sada, dočim bi se ostali predmeti ograničili. —

O ovom pitanju nemožemo ovdje razpravljati, nego ćemo samo sjetiti čitaoce, što smo malo prije rekli, kad smo svršili naše razmatranje o gimnaziji i realci naime: da su ove dve potonje dva tiela jedne duše. To isto možemo sada uzvrditi i za tehniku i univerzu. Tehnika nije ništa drugo, nego jedan fakultet univerze, koji se je razvio i razviti morao tek u najnovije vremene, jer se je industrija i podigla tek u najnovije doba. Današnjoj i budućoj prosvjeti jest i biti će tehnika ono, što je zjenica oku, ono, što je alem kruni.

Smislimo li nakon ovoga razlaganja sve misli u jednu, morat ćemo se i nehotice zapitati: s kojih razloga neima tehnika onih prava, koja imade univerza? Za tehniku se zahtjeva matura, zahtjeva se isti broj semestara kao na sveučilištu, zahtjevaju se izpiti i sve što na univerzi, a ipak tehničari neimaju prava sveučilištnih slušatelja. *

Koji su ti razlozi neznam, ali mi se čini, da će biti sebičnost sveučilištnih gradjana i nepriznavanje ili bolje rekuć nepoznavanje velikih zasluga tehnike. Tehničari su se odlučili boriti za njihova prava, te će kako se iz uspjeha u ovom kratkom razdoblju vidi i uspjeti. U toj težkoj borbi pomaže ih u nojnovije doba nastala težnja za ravnopravnosću na jednakom stepenu stojecih slojeva pučanstva.

Prvi korak k posvemašnjem izjednačenju sa sveučilištnimi gradjani učinjen je pred njekoliko mjeseci. Svjestni tehničari podnijeli su na ministarstvo, odnosno na sabor molbu, da im se podieli „akademicki naslov“ na temelju položenih državnih izpita. Svi govornici, što su do sada govorili (medju timi je dvorski savjetnik prof. Esner i zastupnik Tilšer) u bečkom parlamentu, bili su za predlog, a svi su podjedno dokazali, da su tehničari vredni, da im se naslov podieli i zakonom zaštiti. — Nakon tih sjajnih govora, koje su štovani čitaoci u izvadku u prošlom broju Šum. lista čitali, neusudujem se više niperamo zamoći, nego još jedino sa kolegama tehničari uzklknuti: Iste dužnosti, ista prava!

Zaključak:

Iz ove moje razprave mogli bi se dakle na koncu konca izvesti sljedeći zaključci:

1. Na jugu Evrope neobhodno je nužna šumarska akademija, visoka šumarska škola ili šumarski odsjek na sveučilištu, na kojem učilištu bi slušatelji mogli steti najviše znanje iz šumarskih predmeta. Pri predavanju tih predmeta imao bi se uzeti osobiti obzir na šumarske prilike ciele južne Evrope.

2. Ta visoka šumarska škola morala bi se osnovati u kojem gradu Hrvatske stoga, što je upravo ta krunovina od svih zemalja balkanskoga poluostrova najprosvjetljenija i najuvaženija u stranom šumarskom svetu sbog svojih hrastovinom obilujućih šuma.

3. Od svih gradova Hrvatske morali bi doći u prvom redu u kombinaciju Zagreb, ili Križevac a po mogućnosti i gradovi Požega, Otočac i Slunj.

Zagreb s toga, što je stjecište hrvatskoga života, Križevac stoga, što su gradjani već mnogo za šumare žrtvovali, a ostali gradovi sbog svoga ubavnoga položaja. Po mojem sudu nije jošte hora, da se akademija smjesti u Zagrebu ili da se pripoji šumarstvo sa univerzom s razloga što je još grad premalen, a da njegove ljepote nadoknade ljepote prirode, što no bi ih pružale okolice spomenutih gradova.

4. Akademija bi morala imati rang univerze i akademičku slobodu glede predavanja i polaganja izpita.

5. Slušatelji, koji kane stupiti u službu, morali bi se podvrći državnim izpitom, a kašnje, kada se pitanje o naslovu rieši, onim izpitom, koji bi se za postignuce naslova ustrojili.

Ja sam svršio, a čitateljem stoji prosto svoje mnjenje o mojih nazorih izreci. Bude li njihovo mnjenje bolje, vjere mi, da će ga prihvatići.

Pravo lova.*

U kraljevskom odisu, kojim je otvoren zakonarski period sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1892.—1897., nabraja se među zakonima narodno-gospodarskoga karaktera, koje valja zamieniti novim zakonskim uredbama takodjer i zakon o pravu lova.

Pojam prava na lov dopušta dvojako shvaćanje. Jedno je shvaćanje naravi subjektivne, te razumjeva pod tim pravom takove činitbe ili djelovanja, kojima se divljač progoni u svojoj prirodnoj slobodi, bilo to sada namjerom, da se lovac stavi u posjed divljači, bilo to samo namjerom, da se progonjena divljač utamani, primjerice grabežljiva zvjerad.

No pravo na lov tumači se i u objektivnom smislu, po kom dotičnomu ovlašteniku pripada izključiva vlastnost divljači, nalazeći se unutar prostorno točno omedašenoga lovišta.

Uputiv se tako u temeljna načela o pravu lova, kušat ćemo, da se prije svega upoznamo sa povještu toga instituta.

Izhodište nam je rimsko pravo, koje smatra pravo zemljištnoga vlastništva izvorom onih djelovanja, kojima se lovi divljač. Vlastnik zemljišta može svakomu braniti, da stupi na njegovo zemljište, u koliko nije stekao tomu protivno pravo; — tiem opet može vlastnik faktično unutar granica svojega posjeda zabraniti izvršivanje lova. Korist, koju može eventualno vlastnik zemljišta crpsti od lova, ne smije mu nitko treći kratiti. To nam služi podpunim dokazom, da su već Rimljani poznavali pravo lova u onom smislu, da je netko ovlašten loviti izključenjem svih drugih.

* Ovu vrlo zanimivu razpravu prioběuje „Občinár,“ te svračamo svu pozornost naših stračnjaka na istu. Uredništvo.

Dalje ipak nije se u Rimljana razvio pojam prava na lov, naročito ne poznavaju pravo vlastnika na divljač, nalazeću se unutar granica čijega posjeda. Divljač smatrahu poput ostalih za lov nesposobnih životinja kao stvar bez gospodara, te je svakomu slobodno posvojiti je. U činu posvojenja ne ima kriterija kradje (furtum), jer kod kradje predmjeva se, da je odnosna stvar već bila čije vlastništvo. Divljač je pako stvar bez gospodara (res nullius), te je prema tomu posve logično, kad Paulus poriče tužbu vlastniku, na čijem si je zemljištu okupant posvojio roj pčela.

Srednji viek razvio je u velike kraljevštine te feudalna prava, koja su zavladala starim svjetom, dala su posve drugi oblik pravu na lov, koje je najuže svezano zemljišnim vlastničtvom.

U hrvatsko-ugarskom pravu nalazimo prvi trag u članku 18. petoga dekreta, kralja Vladislava II. od god. 1504. „Venatio et aucupium rusticis prohibitum“ (lov i pticologu zabranjuje se seljacima). U uvodu toga dekreta razlaže se podrobnno, kako su se biskupi i baruni te ostali državljanji gorko tužili na seljake, da zanemaruju obradjivanje zemlje, već da se radje bave lovom; kako ih je to dovelo na prosjački štap, pače i na vješala, jer su u neradu smisljali i izvadjali razne opačine, pa im se za to pod osjetljivim kaznama zabranjuje loviti jelene, koštute, zeceve i veprove, dalje od peradi fazane.

Mnogo širi i podpuniji je članak 22., trećega dekreta Karla VI. kao rimskoga cara i III. kao kralja ugarskoga od god. 1729.

„De moderandu Venatione et Aucupio“. U tom dekretnu proteže se zabrana lova i na gradjanstvo, na sve neplemiče i na sve stanovnike kraljevine ma kakova roda, ako nisu indigene. Tu se posve točno iztiče staležka opreka, koja pravo lova ograničava na plemstvo i na one, koji uživaju prerogativa poput plemstva, dakle imenice na svećenstvo, dočim su svi ostali državljanji izključeni bili od toga prava. To podpuno odgovara pojmu feudalne države. U ostalom znamenit je napredak u tom članku, jer već zabranjuje lov za veću obranu razploda divljači u stanovito vrieme, opredijeljeno raznovrstno za svaku vrst divljači poseb.

Dalnji napredak polučen je u članku 24., trećega dekreta kralja Franje II. od god. 1801. „De venatione et aucupio“, jer su po tom dekretnu zemaljska gospoda vlastna bila pridržati polovicu svoga posjeda kao posebno, odijeljeno lovište, dočim je u drugoj polovici slobodno bilo loviti plemićima i ovim ravnim osobama. I tu se opetuju propisi o lovostaji, koji su ustanovljeni bili za jelene od 15. rujna do 1. lipnja; za koštute od 1. siječnja do 1. rujna; za srne od 1. ožujka do sredine svibnja; konačno za zeceve od 1. veljače do konca ožujka.

Reforma francuzkoga lovskoga prava, koja datira iz vremena revolucije od god. 1789., nije u kasnije doba ostala bez upliva ni na razvitak našega lovskoga prava, akoprem je pošla svojim putem.

U izvršenje zaključaka glasovite noćne sjednice staleža od 4. kolovoza 1789., ukiunt je regal lova zakonom od 3. studenoga 1789., a tiem prestala su i sva prava lova na tujjem zemljištu. Od ono doba može svaki francuzki

državljan na svom zemljištu po pripadajućem mu pravu vlastničtva izvršavati lov. Tamo se ne traži za to, kao u Njemačkoj i u Austriji stanovita površina ili kakvoča tla, već je svaki vlastnik zemljišta ovlašten loviti na svom tlu, ako izkupi lovsku kartu pred upravnim oblastima, te ako zadovolji uvjetima, što ih zakon traži (dekretni akt od 11. srpnja 1810., zakon od 3. svibnja 1844.)

Godine 1848. oslobođila je i lov od starih spona, te je naročito na razvitek našega lovskoga prava bitno uplivao carski ukaz od 7. ožujka 1849., kojim je izdan zakon o lovu za zapadni dio monarkije i za Galiciju. Carski taj ukaz ukinuo je prije svega regalitet lova, odnosno pravo lova na tuđem zemljištu. Nu za to ipak nemože svaki vlastnik na svom zemljištu izvršavati lov, već samo onda, ako njegov posjed u jednom spoju pokriva površinu od najmanje 200 katastralnih jutara. Na prostoru, koji nije pridržan prije rečenim posjednicima, ovlaštene su po tom zakonu obćine izvršavati pravo lova. Obćinska lovišta davaju se nerazdieljeno u zakup, ili obćina sama namješta vještak, koji upravljuje lovištim. Čist pribor dieli se koncem svake upravne ili zakupne godine po razmjeru površine medju sve vlastnike zemljišta, unutar hatara, na kojem obćina izvršuje pravo lova.

U nas nije još godinom 1848. prestao regalitet lova, jer carski ukaz od 2. ožujka 1853. o izvršbi razređenja zemljišnoga i o uređenju kako urbarskih tako i srodnih im posjednih razmjera u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, nije se taknuo vlasteoskog prava lova, te uslijed toga ne bijaše dvojbe, da je regalno pravo lova ostalo u krijeosti jedino tom razlikom, da je na prostoru, po vlasteli ne pridržanu, slobodno bilo svakomu lov loviti, jer su godinom 1848. prestale bile staležke razlike, te je jednakost svih državljanima pred zakonom ukinula preimuntva plemstva i u lovnu.

Privremeno uređeno je lovstvo u nas tek obznanom c. kr. hrvatsko-slavonskog namjestničtva od 4. travnja 1859. br. 2993.

Lovišta, koja su si vlastela pridržala prije godine 1858. po ondašnjih zakonih, potvrđena su.

Sav za vlastelu nepridržan prostor razdieljen je na lovišta, koja su se izdala pod zakup na 5 do 10 godina.

Zakupnina lova, lovarina i globe, ubrane za lovačke zločine tekle su u zakladu za materijalni napredak zemlje (Landeskulturfond).

Na temelju ove naredbe počivalo je u nas lovstvo sve do valjanosti zak. članka XVIII.: 1870. o lovu, koji je u suštini svojoj komplikacija austrijskoga zakona vd. 7. ožujka 1849., raspisana ministarstva unutarnjih posala od 31. srpnja 1849., 10. rujna 1849. i 15. prosinca 1852., konačno netom spomenute obznane c. kr. namjestničtva od 4. travnja 1859. br. 2993.

U svom §. 1. ukinuo je zak. članak XVIII.: 1870. pravo regalno lova bez svake odštete, te se je time povratio na izvorno, a sada opet moderno stanovište, da pravo lova ide svakoga vlastnika zemljišta. (Nastaviti će se.)

LISTAK.

Zakoni i normativne naredbe.

Okružnica kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, glede umirovljenja i obskrbe činovnika i službenika imovnih občina u bivšoj hrv. slav. vojnoj Krajini, njihovih udova i sirota.

„Povodom stavljenoga pitanja, da li se zakon od 10. ožujka 1892. ob umirovljenju i obskrbi zemaljskih urednikah i službenikah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, njihovih udova i sirotih uporaviti ima i na činovnike i službenike imovnih občina bivše hrv.-slav. vojne krajine, njihovih udova i sirotih, obnalazi kr. zemaljska vlada, odjel za unutarnje poslove, saslušav o tom prije mnjenje kr. državnoga nadodjetništva, odrediti što slijedi:

Zakon od 10. ožujka 1892. ob umirovljenju i obskrbi zemaljskih urednikah i službenikah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, njihovih udova i sirotih neima važjanosti za činovnike i službenike krajiških imovnih občina i za njihove udove i sirote, jer činovnici i službenici imovnih občina nisu kr. zemaljski činovnici ni službenici u smislu § 1. toga zakona, niti su tim zakonom (§ 2.) kr. zemaljskim činovnikom i službenikom izjednačeni, a niti je zakonom od 15. lipnja 1873. o imovnih občinah u hrv. slav. vojnoj Krajini, ni zakonom od 11. srpnja 1881., kojim se razjasnuju, odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15. lipnja 1873. odredjeno, da činovnikom i službenikom i njihovim udovam i sirotom pripada pravo na obskrbu po propisih, koji valjaju za kr. zemaljske činovnike i službenike.

U smislu članka 20 zakona od 15. lipnja 1873. o imovnih občinah u hrv.-slav. vojnoj Krajini nesmiju beriva šumarskih činovnika imovnih občinah biti manja od berivih činovnikah, namještenih u području vojne Krajine. Intencija ove zakonske ustanove očito je ta, da i šumarski činovnici imovnih občinah budu postavljeni u isti materijalni položaj, u kojem su državni šumarski činovnici u području bivše vojne Krajine, nu ta je intencija sasvim postignuta tek ustanovom § 6. zakona od 11. srpnja 1881. po kojоj takodjer i mirovine šumarskih činovnika imovnih občinah i obskrbe njihovih udova i sirotih nesmiju biti manje od mirovinah i obskrbah državnih u području bivše vojne Krajine namještenih šumarskih činovnikah, njihovih udova i sirotah.

Prema predhavedenom je dakle minimum mirovine i obskrbe činovnikah imovnih občinah, namještenih u području bivše hrv. slav. vojne Krajine, njihovih udova i sirotih ona obskrba, koja državnim šumarskim činovnikom u smislu zakona članka XI. 1885. pripada.

Mirovina službenikah imovnih občinah, namještenih u području bivše hrv. slav. vojne Krajine, i obskrbe njihovih udova i sirotih nisu zakonom uredjene, pa stoga valjaju glede njih već u kriepost postajeći mirovinski statuti odnosne naredbe, izdane u tom pogledu po kr. zem. vlasti, odjela za unutarnje poslove.

Ob ovom se podjedno obavješćuju svi gospodarstveni uredi područnih imovnih občinah bivše hrv. slav. vojne Krajine znanja i budućega točnoga ravnjanja radi.“

Naredba kr. zemalj. vlade, odjela za unutrnje poslove od 25. rujna 1892. br. 44973 o biljegovanju dražbenih, zaplijenjenih i inih šumskih proizvoda.

„Povodom nastavšeg pitanja, kako se imadu biljegovati dražbeni zapisnici o prodanib konfisciranih i inih šumskih proizvodib, zatim vjetrom oborenih stabla, nadalje zakupni ugovori, t. j. dražbeni zapisnici o zakupljenih šumske čistinah, obnašla je kr. zem. vlasta, odjel za unutarnje poslove, na temelju u tom predmetu izdanog riešenja kr. financiјalnog ravnateljstva u Zagrebu od 28. lipnja t. g. broj 28663/z. priobćiti

poglavitosti Vašoj sbog ubavosti gospodarstvenog ureda tamošnje imovne občine sljedeću uputu:

Dražbeni zapisnici o prodanih i konfisciranih i inih šumskih proizvodih kao i vjetrom oborenih šumskih stabala imadu se po svakom dostalcu od kupovne cene poljestvici III. a zakupni ugovori t. j. dražbeni zapisnici o zakupljenih šumskih čistinah (Waldblössen) po II. ljestvici biljegovati i to koli u prvom i toli u drugom slučaju samo jedanput.

Primjeđuje se jošt, da se ove pristojbe u slučaju, ako bi nadmašile iznos od 25 fr. mogu i u gotovom novcu podmiriti, ter da dottični zapisnici osim navedenih pristojbah nikakvoj biljegovini nepodpadaju."

Sa drvarskog tržišta.

Dražbena prodaja šum. proizvoda u šumah investicionalne zaklade. Pod predsjedničtvom preuzeviš. gosp. dr. Livija Radivojevića sastalo se je 17. listopada t. g. povjerenstvo krajiške investicionalne zaklade u prvoj ovogodišnjoj jesenskoj skupštini. Prvi predmet razprave bila je dražbena prodaja stabala u 8 šumskih česticah područja šumarije županjske, vrbanjske, morovičke i jaminske u ukupnoj površini od 645 jut. sa 18616 hrastova, 1810 jasena, 7388 briestova i 7402 bukava i inog drveća, od kojih je drvna gromada proračunana u vrednosti oko 1,208,964 for.

Po stigavših ponudah bio je uspjeh prodaje sliedeći: za šum. česticu Orljak br. 4. u procjenbenoj vrednosti od 264.825 fr. ponudio je M. Vuk i sinovi iz Budapešte 268.005 for.; za šum. česticu Sočna br. 5. u procjenbenoj vrednosti od 120.931 for. nije bilo ponude; za šum. česticu Sočna br. 8. u procjenbenoj vrednosti od 70.524 for. ponudilo je prvo slav. drvarsko-obrtno družtvo, Kraft, Tükör i družtvo u Vinkoveih 85.480 for.; za šum. česticu Bok br. 11. u procjenb. vrednosti od 96.273 for. nije bilo ponude; za šum. česticu Sveno br. 13. u procjenb. vrednosti od 186.794 for. ponudile su tvornice berlin-passanske za proizvajanje ukladnica u Regensburgu 205.511 for.; za šum. česticu Paovo br. 14. u procjenb. vrednosti od 88.314 for. ponudilo je „Société d'importation de chêne u Barču 89.000 for.; za šum. česticu Somovac br. 22 u procjenbenoj vrednosti od 179.288 for. nije bilo ponude; za šum. česticu Krnje br. 29. u procjenb. vrednosti od 202.015 for. ponudio je Hirschler & Comp. u Bežu u družtvu sa L. Hirsch & Comp. u Sisku 222.650 for. — Cielokupna procjenbena vrednost prodanih šum. čestica iznosi 813.672 for., doćim polučen utržak iznosi 870.646 for., dakle za 57.574 for. ili 7 postot. više. Na neprodanu šum. česticu Somovac stigla je naknadno ponuda tvrdke Tomay i Benedik iz Zagreba sa 180.288 for. Glasa se, da su naknadno stigle ponude i na neprodane šum. čestice i to: za šum. česticu Sočna br. 5. po Unionbanki i na šum. česticu Bok br. 11. po Hirsch & Comp. u Osieku, koje još nisu prihvaciene.

Uspjeh dražbe stabala kod imovne občine Križevačke na 27. rujna 1892.
St. 1.: Markovački lug 504 hrasta procjenjeno je na 8.531 for. 16 novč., dostao je Leopold Kern iz Beča za 12.112 for. 50 novč.

St. 2.: Kosturač 375 hrastova procjenjeni na 5.685 for. 16 novč., dostao je M. Doner iz Dubrave za 5.885 for. 50 novč.

St. 4.: Grabil Lug 306 hrastova procjenjeni na 8.067 for. 23 novč., dostao je Sorger et Cons. za 8.567 for.

St. 5.: Bolčanski lug 176 hrast. procjenjeni na 5.266 for. 98 novč., dostao Leop. Kern sa 10.150 for.

St. 6.: Marča 495 hrast. procjenjeni na 6445 for. 98 novč., dostao je Josip Gold iz Ivanića za 6750 for.

St. 7.: Carevbor-Žutica 368 hrastova procjenjeno na 9099 for. 94 novč., dostao Bavanjoli i Perren u Zagrebu za 11.500 for.

St. 8.: Veliki Jantar, 816 hrastova procjenjeno na 25.335 for. 71 nč., dostao je Leopold Kern iz Beča za 32.680 for.

St. 9.: Mali Jantar, 764 stab. hrast. procjenjeno na 29.450 for. 13 novč., dostao je Sorger et Cons. Osjek za 46.295 for.

St. 10.: Iloški lug 1033 hrastova procjenjeno na 22.255 for. 28 novč., dostao J. Šlesinger iz Zagreba za g. 27.152 for.

St. 13.: Jasik Pavljani, 276 hrastova procjenjeno na 5098 for. 51 novč., dostao Filip Dajč iz Zagreba za 13.500 for.

St. 14.: Jasik Klokočevac 388 hrastova procjenjeno na 12.780 for. 67 novč., dostao Filip Dajč iz Zagreba za 13.500 for.; — stavka 3., 12. i 11. neprodane ostale. Ukupno prodano hrastova 5.501; procjena istih je bila 138.015 for. 8 nč., a polučeno je ukupno za iste 179.792 for., dakle više 41.776 f. 13 nč.

Prodaja hrastovih stabala kod II. banske imovne obćine na pismene ponude u tekućih sjećinah. Na prodaju nalazi se u šumi „Žaborski bok“ 156 hrastova sa 733 m^3 u procjenbenoj vrednosti od 5422 for. 6 novč.; u šumi „Evin budjak“ 100 hrastova sa 475 m^3 , u procjenbenoj vrednosti od 3383 for. 56 nč.; u šumi „Dvojane“ 56 hrastova sa 379 m^3 u procjenb. vrednosti od 2600 for. 68 novč.; u šumi „Karlice-Kopčić“ 564 hrast. sa 425 m^3 u procjenb. vrednosti od 2311 for. 25 novč.; u šumi „Piškornjač“ 102 hrasta sa 308 m^3 u procjenb. vrednosti od 1943 for. 13 nč. i napokon u šumi „Piškornjač“ 102 hrast. sa 450 m^3 u procjenb. vrednosti od 2671 for. 12 novč.

Ponude imaju se predati kod gospodarstvenog ureda dne 26. studenoga 1892. do 11 sati prije podne uz žaobinu od 5%, izključne vrednosti pojedinih hrpa.

Uspjeh dražbene prodaje stabala kod brodske imovne obćine. Na 26. listopada t. g. prodana su stabla u šumi „Doljni dolac“ dostaleu Griesmanu i Pir iz Apatina za 3325 for. napram procjenbenoj vrednosti od 2392 for.; u šumi „Gordon“ dostaleu Trontlu iz Karlovca za 16.158 for. napram procjenb. vrednosti od 12.768 fr.; u šumi „Glovac“ dostaleu g. Trontlu za 18.678 for. napram procj. vrednosti od 11.886 for.; u šumi „Merolino“ dostaleu Societé d. Imp. de Chenes u Barču za 34.340 for. napram procjenb. vrednosti od 21.854 for.; u šumi „Merolino“ br. 7. dostalcu Veselinoviću iz Vinkovaca za 37.800 for. napram proj. vrednosti od 28.720 f.; u šumi „Krijsko-Ostrvo“ dostaleu L. Blaziću u Sisku za 12.037 for. napram proj. vrednosti od 11.492 for.; u šumi „Krijsko-Ostrvo“ br. 9. dostaleu Blaziću u Sisku za 3526 for. prema proj. vrednosti od 3516 for.; u šumi „Mužko-Ostrvo“ dostaleu Deutschu i Hartlu u Zagrebu za 11.117 for. napram proj. vrednosti od 8748 for.; u šumi „Orljaku“ Maksu Lövju u Regensburgu za 15.003 for. napram proj. vrednosti od 11.656 for.; u šumi „Banov dol“ dostalcu Josipu Eisleru i sinu iz Beča za 27.800 for. napram proj. vrednosti od 27.256 for.; u šumi „Jošava“ dostalcu „Societé d' Imp. de Chenes za 7550 for. napram proj. vrednosti od 3883 for.; u šumi „Lužiče“ dostaleu Bergeru i Mechneru za 9867 for. napram procjenbenoj vrednosti od 9767 for.; u šumi „Rastovica“ dostaleu Giffingeru i Hennu u Vinjkovcima za 14.555 for. napram proj. vrednosti od 11.881 for.; u šumi „Kusare“ dostalcu Veselinoviću za 9665 for. naprama proj. vrednosti od 8170 for.; u šumi „Kunjevec“ dostaleu Societé d' Imp. de Chene za 34.300 for. napram projen. vrednosti od 19.600 for.; u šumi „Čunjevce“ dostaleu Eislerovim sinovom u Beču za 34.000 for. napram proj. vrednosti od 21.917 for.; u šumi „Ripača“ dostalcu Veselinoviću za 10.903 for. napram proj. vrednosti od 7005 for.; u šumi „Vrabcana“ dostaleu Chr. Hermanu u Beču za 14.551 for., napram proj. vrednosti od 10.906 for.; u šumi „Ada“ dostaleu Tomayu i Hartlu u Zagrebu za 16.177 for., napram proj. vrednosti od 14.380 for., u šumi „Dubovica“ dostalcu Ch. Hermanu za 43398 for., napram proj. vrednosti od 42398 for.; u šumi „Gradina“ dostaleu

Societè d' Imp. de Chenes za 12.470 for., napram procj. vrednosti od 10.626 for.; u šumi „Slavir“ dostalcu Veselinoviću za 4566 for. napram procjenj. vrednosti od 3861 for.; u šumi „Boljkovo“ dostalcu Societè d' Imp' de Chenes za 57.800 for. napram procj. vrednosti od 35.956 for.; u šumi „Sveno“ dostalcu Societè d' Imp. de Chenes za 34.780 for. napram procj. vrednosti od 20.139 for.; u šumi „Rastovo“ dostalcu Vukovim sinovom u Budapešti za 10.107 for., napram procj. vrednosti od 8199 for.; u šumi „Tristovi“ dostalcu Vukovim sinovom za 15.963 for. napram procj. vrednosti od 12.842 for.; u šumi „Radjeneve“ dostalcu Ch. Hermanu za 11.448 for. napram procj. vrednosti od 9476 for.; u šumi „Radišev“ dostalcu Vukovim sinovom za 19.312 for., napram procjenj. vrednosti od 14.070 for.; u šumi „Orljač“ dostalcu Unionbank za 14.402 napram procj. vrednosti od 14.034 for. i napokon u šumi „Kusarc“ dostalcu Ant. Petersu iz Düsseldorfa za 32.130 for. napram procj. vrednosti od 21.630 for. Ukupno 539.366 for. ili poprično 37% nad procjenom.

Neprodana su stabla u šumi „Miganovce“ u procjenb. vrednosti od 3992 for.

Sitnice.

Državni izpit za samostalno vodjenje šumskog gospodarenja u jesenskom roku god. 1892. obdržavan je 24., 25., 26. i 27. listopada t. g. pod predsjedanjem g. kr. šumarskog nadzornika zemalj. vlade Mije Urbanića u prisutcu povjerenika gg. kr. umir. prof. šumarstva Dragutina Hlave i kr. nadšumara Ivana Kollara, koji je potonji fungirao i kao perovodja.

Dne 24. listopada dobije kandidati sljedeća pitanja:

1. Gdje je zgodno gojiti kestenike čiste i u smjesi sa hrastom? Da li je unosnije gojiti nizke ili visoke kestenike i koja da se obhodnja daje nizkim i vtsokim kestenovim šumam?

2. Njeka u 30-godišnjoj dobi stoeća šuma daje od 40 do 90 god. svakih 10 god. međutim prihod od 75 for., koja je sadanja vrednost svih tih prihoda uz kamatnu dobit od 3·5%?

3. Što vam je poznato o pokusnih ploha; na koliko načina može se ustanoviti čitava drvna gromada pomoćju tih ploha?

Dne 25. listopada imadoše kandidati sljedeća dalnja tri pitanja pismeno izraditi i to:

1. Što nam je potrebito učiniti prije, nego li počmemo kojim mjeračkim strojem u praksi vani u polju ili u šumi operirati? Taj postupak valja kod mjeračkog stola i kod šumske busole pobliže navesti.

2. Njeka u 80-godišnjoj obhodnji stoeća šuma sastoji se iz dviju parcela; na prvoj 60 hekt. velikoj nalazi se 60-godiš. sastojina, a druga 36 hekt. velika obrasla je 50-godiš. šumom. Taksiranjem pronašlo se je, da ima na 60-godiš. sastojini $324m^3$, a na 50-godiš. $235m^3$, po ha.

Neka se ustanovi 10-godiš. etat za drugu 10-godiš. periodu po Hundeshagenu, ako je normalna zaliba te šume $16250m^3$, a normalni etat $480m^3$ i ako ima na 5-godiš. sastojini $5\cdot5m^3$, na 65-godiš. $380m^3$, a na 70-godiš. $420m^3$ po ha.

Ocenite opredjeljivanje etata po užitnom postotku.

3. Što vam je poznato o dugotrajnosti drva u obće i kako se dade isto počevati?

Prema uspjehu pismenog i ustmenog izpita položiše kandidati izpit „dobrim uspjehom“ i to: Rudolf Erny, Gjorgje Stojanović, Josip Borjanec i Gjorgje Gjurić; a „dovoljnim uspjehom“: Ladislav Adamek, Slavko Sutlić, Gezo Giganović, Vjenceslav

Potočnjak, Vjekoslav Bauer i Blaž Ištaković, dočim je jedan kandidat na 6 mjeseci reprobiran.

Borba za obstanak. U prošlom broju Šum. lista iztaknuli smo prijateljstvo među pojedinimi vrstni životinja, a sada ćemo pokušati da prijateljstvo i neprijateljstvo među životinjama i bilinama opišemo.

Već odavna opazili su ljudi, da se ptice hrane bilinskim tvarmi, dakle da na neki način bilinama škode, ali zato da one takodje sjeme raznašaju i na taj način počinjenu štetu obilato nadoknade razsadjivanjem bilina.

Da bi biline imale posla samo sa pticama, lako njima, ali one se moraju boriti proti stotinam mnogo gorjih neprijatelja. Komu nije poznata gusjenica kupusara-leptira; ona je malenu, ali kada ih se skupi na hiljade, onda će nestati i kupusa iz vrta. U Africi živi druga izjelica: šaška, koja se u tako velikih jatah pokaže, da sunce potamni. Nepomažu tada ni vatre, ni mlatenje, ni ništa; što je u polju ili u šumi za pojesti, sve bude pobršeno, a onda se nepozvani gosti dignu i odlete na druge krajeve. Amerika je opet nadarena mravom-krojačom, koji valjda iz dugog vremena iz lišća izrezava okrugle pločice u veličini od $\frac{1}{2}$ novčića. Kako su mravi mnogobrojni, neće trebati dugo, da se izrezivanjem takovih pločica eiele šnme utamaue. Da se posve mašnje utamanjanje pojedinih bilina prepriče, pobrinula se je majka priroda za obranu njihovu. Pogledajmo samo čim je narav obdarila drveće južne Amerike, da je može obraniti proti napadajem mrava-krojača. Jedna vrst drveća ima gladku, voštanu korn, da se mravi na stablo penjati nemogu; iz druge opet curi sluz, koja neda mravima ni blizu, dočim si je treća našla saveznika u azteckom mravu, kojemu daje stan i hranu, ali ju on zato od mrava krojača braniti mora. Stabljika naime toga drveta imade pregradke, u kojih se aztečki mravi ugnjezde, a iza dlačica na peteljkah lišća zriju svaki dan jajašcem slični izrasti, puni ulja i bjelančevine, koji služe azteckom mravu za hranu. Svaki dan zriju ta tjelešca na drugom mjestu, a mravi dakle moraju celo stablo pretražiti samo da ih nadju. Mravi azteki su dakle na tom drveću kod kuće, jaki su, pak zato i mogu odoljevati napadajim mrava-krojača.

Druge vzsti drveća brane se na sličan način od svojih neprijatelja. Ovu obranu dakako da nisu izmisile ni biline, ni mravi, nego je to rezultat borbe kroz hiljade godina.

I ove vrsti prijateljstva, što smo ih netom opisali, slične su donjekle prijateljstvom, što smo ih u prošlom broju „Šum. lista“ naveli, naime ili jedna stranka ima probitak ili druga. Kod bilina je obostrana korist ponajviše razširena, i onda se biline proti životinjam nebrane, dočim se brane na sve moguće načine, ako životinje samo sa svoje strane korist crpsti žele. Liep primjer o potonjem pružaju nam izjelice puževi. Biline doduše ih hrane, ali jim nedaju premoć. Puževa ima 2 vrsti, svežderi i specialista. Svežderi jedu svaku bilinsku hranu, a specialisti samo od njekojih vrsti, bilina. Specialisti su se prilagodili i takovim bilinam, koje inače druge životinje bježe, kao što su otrovne pomoćnice (solanocea) i koprive (uztica). Sa specialistima lako je bilju obračunati. Ako se oni umnože, nestat će jim hrane, napasti će jih kakova bolest i normalno stanje je povraćeno. Drugačije je sa puževi svežderi, jer ovi od gladi poginuti neće, ako jedne vrsti bilina nestane. Protiv ovima moraju se dakle biljke svom snagom boriti, a one se u istinu i bore. Da vidimo kako?

Specielno proti puževom brane se biljke mehaničkimi i kemijskimi sredstvi. Mekanička sredstva su igle, četinje, dlačice itd., koje otežavaju penjanje pužu; nadalje ovapnenenje ili okremenjenje stanica, uslijed česa jih puži jesti nemogu, te napokon služenje, da se puževi na drvo penjati nemogu. Kako vidimo, to su mnogobrojna sredstva, ali ipak nepomažu toliko, koliko kemijaska, kojima je takodje biljka oboružana, a ta jesu: oksalna kiselina i mnoga druga gorka sredstva. Poznata je stvar, da rotkvu puži vrlo rado jedu. Ako ju polijemo sa razredjenom stopinom tanina, onda neće ju puži

ni dodirnuti, pače prije će od gladi uginuti. Puževi će one biljke, koje takovih kemijskih tvari u sebi sadržavaju, samo u toliko jesti, u koliko jim je potrebito, da si skrajni glad utaže. Ako oslobodimo biljke tih kemijakih spojeva, onda će jih puževi odmah pojesti.

Ako se prednavedeno uvaži, onda mora se nehotice pomicljati, da su izjelice životinjstva upravo uzrok, da su mnoge biljke — u svrhu da se nezataru — promenile ne samo svoj oblik, nego također i svoj kemijski sastav.

I boja bilina nije samo onako naglo promjenljiva, nego i ta promjena ovisi o raznih faktorih. Protivne boje lakše u oči padaju, nego slične boje, stoga će i biljke jedna prema drugoj svoju boju promjeniti, samo da na taj način pozornost kukaca, koji jim pelud raznose, te jih razplodaju, na sebe svrate. S toga se i netrebamo čuditi, ako inače modrobojni zvončec (campanula) uz erveno cvieće najednoč biele cvjetove dobije. Uz zelenu boju nalazimo dakle na livadah najčešće po dve i to: bielu i ervenu, modru i žutu, ljubičastu i narancastu itd.

Kukcima za ljubav promjenjuju također biljke svoje cvjetove, jer n. pr. pčela najvoli modre cvjetove, zatim biele, svjetlocrvene, tamnocrvene, onda žute i napokon zelene.

Čuvanje mladih nasada proti ogrizanju. Nadšumar A. Penszl priobćuje u „Oesterr. Forstzeitung“ sliedeće:

Naše kulture stradaju vrlo od ogrizanja po divljači. Jele odgriza divljač posvema, ali malo štedi i smreke. Kada nam je ogrizanje dodijalo namazali smo prošle jeseni izbojke Hitzovim liepkom za gusjenice, a gdje to nije moguće bilo, namazali smo kolčiće tim ljepilom i zaboli ih uz biljke. Pokus je izpao sasvim dobro, samo smo morali u proljeće kada se je snieg otopio mazanje obnoviti. Samo se po sebi razumije, da smo toliko puta morali mazati, koliko put se je ljepilo osušilo.

Dalnji pokus načinili smo stim ljepilom, upotriebiv ga kao sredstvo proti pipam (Rüsselkäfer). Presadjene smreke namazali smo sasvim ili samo na donjem dielu tim ljepilom i gle čuda, nijednu biljku, koja je ljepilom namazana bila, nisu pipe nagrizle, dočim su ostale biljke, koje namazane bile nisu, ogrizle. Neznamo još, da li su kukci namazane smreke samo zato netaknute ostavili, što su imali dosta hraniva na nena-mazanih smrekah. Svakako je pojav spomena vriedan, a dalnji pusti će dokazati istinitost ili neistinitost njegovu.

Primjetiti mi je, da su biljke ostale snažne kao što su i bile i da liepo napreduju.

Troškovi nisu veliki, a miris se dade podnositi.

Boj sa zvjerokradicom. Lugari gospoštije virovitičke Antun Fuček, Josip Pačevski i Tošo Vojnović, čekajući pred nedavno vrieme u reviru „Rit krčevina“ u zasjedi na zvjerokradice, koji se tamo više no obično pokazivahu, uhvatjše pri samom poslu nekog Paunovića, žitelja iz Vraneševca, koji se, čim opazi lugare, pusti u bieg. Lugari ga uzeše progonti, al u čas kad ga baš Vojnović htio pograbiti, okrenu se Paunović, te opali Vojnoviću cieli hitae svoje puške u glavu, bježeći dalje. Mjestnim oružnikom podje medjutim još iste večeri za rukom Paunovića uhvatiti te predati sudu.

Jedna o pogibeljnosti lasice po divljač. Gosp. Fr. Kreuzel iz Stupnika pripovjeda u „Viestniku hrvatskoga društva za gojenje lova i ribarstva“ ovo: Da je lasica, toli velika koli mala, po sve vrsti koristne divljači pogibeljan neprijatelj, poznato je svakomu lovcu, da je ista pakao baš jedan najvećih razbojnika u lovačkom pogledu, neka nam sliedeći dogodaj opet potvrdi: Dne 11. srpnja po podne začu moja supruga u bližnjem zobištu ciku oko 14 dana starog zečića, pohitiv odmah onamo, nadje ga već ugušena; ubila ga lasica. Pred zoru sliedećega dana odem na dotično mjesto na čekaj, gdje sam medjutim skoro tri ure zahman čekao. Napokon ipak začujem i opet u susjednoj, jedno 150 koračaja odaljenoj, pirom obrasloj oranici, jecaj mladog zeca,

pohitim odmah onamo, ali i ovaj je put razbojnik bio već dovršio svoj posao, jer je zec bio već mrtav, a o lasici ni traga. Postavim se nedaleko iznova na čekaj u nadi, da će se lasica i opet povratiti, ali zalud, ona toga ne učini. Nu jedva što minu kojih deset časova, čujem i opet, u kojih petdeset koračaja udaljenoj šikari jecaj zeca, u isto doba umaknu od dotičnog ležaja zec, kojemu se o šiju bila zagrizla lasica. Htjedoh već da opalim, kad li opazim, da je lasica zeca za 3—4 cm. niže prema hrhtu ugrabilo, te da bi zec, već prilično odrasao, po mome mnjenju možda ipak mogao ranu još i preboljeti, i s toga nisam pucao, već se pustim u potjeru, da poplašim lasicu, pa da ju tad ubijem. Zec vukao je lasicu tako bar kojih osamdeset koračaja daleko, dok mi podje za rukom, da ga lasice oslobođim, na što ju onda ustrieliti mogoh, dočim je zec veselo odskakao. Za moje dvadeset i dvogodišnje lovačke prakse, već sam češće naišao, gdje je lasica pojedine zečeve, kuniće, gnjetele i trčke gutila, nu samo jedan jedini put, a to bijaše prije kojih 19 godina u Austriji, vidio sam lasicu, koja je za vrieme od jedva pol sata četiri komada zeceva zagnjavila.

Poziv.

Obćinski ured na Krasici prijavio je dopisom svojim od 19. rujna 1892. broj 1864. ovdašnjemu kr. šumarskomu ravnateljstvu, da je u noćno doba od 13. na 14. rujna o. g. izgoriela na Jelenju jednomu od najsiromašnijih i najzabitnijih primorskih mjesta kuća, u kojoj je stanovao državni lugar Nikola Crnić, ter da je tom sgodom uništila vatra sve pokućstvo istoga kao: krevete, pokrivala, stolove, stolice, ormare, ogledalo, slike, svu rubeninu i prteninu, pivničko i kuhinjsko posudje, 50 centi sienja, sav živež, u kratko sve, što je sirota lugar imao, koji je sa jedanaestero drobne dječice od bjesneće vatre jedva goli život spasio.

Uz svu tu nesreću ostala su djeca bez matere, koja jim je prije dva mjeseca umrla.

Ako se uvaži, da beriva lugara Crnića nepresišu svotu od 300 for. na godinu, onda mora svaki uvidjeti, u kakovu je biedu i nevolju isti pao, pak da mu se pomogne u tom biednom njegovom stanju, obraćamo se ovim na darežljivost svih gg. šumara i lugara naše domovine sa molbom, da izbole i kod svojih prijatelja i znanaca milodare za spomenutoga pogorelca sakupljati i sakupljene svote po šumarijah ili po šumskih uredih kr. šumarskomu ravnateljstvu dostaviti.

Svaki i najmanji dar primiti će se s osobitom zahvalnošću.

Ovo je doista jedan od slučajeva, koji zaista zaslužuje sažaljenje i milosrdje.

U Zagrebu, mjeseca listopada 1892.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga družtva

M. Durst.